

MISLAVA BERTOŠA

Odsjek za lingvistiku, Filozofski fakultet

Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb

“EX INCOGNITIS GENITORIBUS”
Prezimana tršćanskih nahoda tridesetih godina
XIX. stoljeća*

Na temelju građe ekscerpirane u Državnom arhivu u Trstu analizirana su prezimena djece ostavljane u tršćanskome nahodištu tridesetih godina XIX. stoljeća. Vodeći računa o specifičnom kulturološkom i povijesnom kontekstu Julijske Krajine, promatran je fonološki, morfološki, semantički i socioonomastički aspekt njihovih prezimena uz pokušaj ocrtavanja glavnih strategija prezimenskih tvorbi.

ANTROPONIMIJA NAHODA

Široko područje antroponimije nudi zanimljive neobrađene teme od kojih su neke gotovo nepoznate našoj onomastici. Jedna je od tema koja nedvojbeno zaslužuje puno veću pozornost od one koja joj je posvećena antroponimija napuštene djece¹, točnije socioantroponomastički aspekt njihovih prezimena. Već

* Ovaj rad posvećujem uspomeni na svojega profesora dr. sc. M. Kačića.

¹ O nahodištima, nahodima, njihovim imenima i prezimenima u hrvatskoj onomastici pisali su R. Jelić, M. Škarica i A. Šupuk. R. Jelić u svojem radu prikazuje kratku povijest zadarskoga nahodišta od njegova osnutka krajem XIV. stoljeća do ukinuća 1944. godine. Iako je od spomenutih triju radova njegov rad najmanje “jezikoslovan”, autor ipak dodiruje i onomastičku problematiku naglašavajući da su nahodima »često davana čudna prezimena: brojevi, imena država, gradova, planina, mjeseca u godini i dana u sedmici ili takva koja su dotične nahode izvirgavala ruglu« (Jelić 1963, 256.). Isto tako, ističe da su u selima zadarske okolice i na otocima od nahoda ostala neka strana prezimena koja odudaraju od prezimena uobičajenih za te krajeve, ali napominje i to da su mnoga takva prezimena nestala, jer su napuštena djeca rano umirala ili uzimala prezimena obitelji koje su ih odgajale ili posvojile (*Ibid.*, 261-262.). Na kraju rada autor u nekoliko priloga donosi popise imena i prezimena (ako su postojala) nahoda iz različitih godina XIX. stoljeća, ali ih ne analizira sustavno.

i površni pogled na načine pripisivanja imena i, posebice, prezimena nahodima te na njihove prezimenske oblike i značenja otkriva specifične motive njihova nastanka i navodi na zaključak da su u prošlosti ostavljena djeca predstavljala posebnu društvenu kategoriju koja je svoju zasebnost i obilježenost pokazivala i prezimenima kojima su njezini pripadnici i pripadnice bili označeni.

Iako su se prezimenski oblici i stupnjevi semantičnosti, koji mogu varirati od asemantičnih prezimena preko lažnih patronima ili metronima do prezimena nabijenih značenjem koje može ali ne mora nužno biti pejorativno ili deprecijativno, mijenjali paralelno s preobrazbama mentaliteta određenih epoha o fenomenu napuštanja djece, pa iako su ti oblici i značenja bili uvjetovani i nekim drugim faktorima poput, primjerice, pitanja o tome je li dijete ostavljeno u urbanoj ili ruralnoj sredini ili o tome tko je nadijevao prezime – je li to bila uprava hospicija ili župnik² – moguće je uočiti neka obilježja zajednička svim razdobljima koja antroponimiji nahoda daju socijalni biljeg, jer su sami onomastički razlozi (koji su se u svim epohama i svim sredinama u biti minimalno razlikovali) izmišljanja i nadijevanja imena i prezimena takvoj djeci bili sasvim različiti od razloga roditelja koji su izabirali osobno ime svojem djetetu koje je prezime dobivalo u kontinuitetu vlastita obiteljskog nasljeđa.

S jedne strane, između prezimena legitimne i nelegitimne djece postoje znatne razlike i, s druge strane, razlike također postoje između imena i prezimena općenito, ali je u nahoda ta različitost na određeni način smanjena. Prva razlika, u prezimenima bračne i izvanbračne ili napuštene djece dolazi do izražaja kad se promotre osnovna obilježja koja su se za prezimena u Europi počela ustaljivati od druge polovice XVI. stoljeća. Događaj koji je odigrao bitnu ulogu u nastanku tih obilježja i koji je zapravo omogućio buduća proučavanja europskih prezimena

U članku o nahodištima i nahodima u Dalmaciji M. Škarica se, premda mu polazište nije u onomastici, prilično osvrće na antroponimiju nahoda, ističe neobičnost njihovih prezimena i donosi popis od 1940 prezimena nahoda iz zadarskog (za razdoblje od 1841. do 1881. godine) i šibenskog nahodišta (za razdoblje od 1851. do 1880.), koji svrstava u dvije skupine: popis prezimena koja označavaju talijanske gradove, rijeke, vulkane, planine, ratišta, pjesnike, slikare itd. i popis prezimena podrugljiva i pogrđna značenja (Škarica 1961, 236.).

A. Šupuk je obradio 1154 prezimena dubrovačkih nahoda od 1830. do 1852. godine, sustavno ih lingvistički analizirao i, s obzirom na motiv imenovanja, klasificirao u nekoliko kategorija (prezimana koja označavaju neku tjelesnu ili drugu osobinu djeteta; prezimana nastala po uzoru na ličnosti iz mitologije, grčke i rimske povijesti, književnosti, umjetnosti, znanosti; razne vrste zemljopisnih imena; nazivi iz biljnog i životinjskog svijeta; nazivi za svečanosti, dane i mjesece; gruba i podrugljiva prezimana) (Šupuk 1978, 353-354.). Budući da su ostavljena djeca u tadašnjem društvu predstavljala posebnu društvenu kategoriju i, budući da su njihova prezimena često bila neobična, podrugljiva, svojim karakteristikama odudarala od ostalih prezimena te odražavala (negativan) stav društva prema djeci koja nisu bila rođena u ozakonjenom braku, zaključio je da se takva prezimena mogu promatrati kao posebna lingvistička i antroponimna kategorija, pa je za njihovo označavanje uveo pojam nahodimak (*Ibid.*, 1978, 354-355.).

² To je bitno zato što su njihove društvene uloge bile bitno različite.

bilo je održavanje koncila u Tridentu (1545.–1563.), jer su se nakon toga ona sustavno počela zapisivati u matice rođenih, vjenčanih i umrlih, pa su tako, jednom zapisana, postajala stalna, nepromjenljiva i nasljedna.³ Stalnost, nepromjenljivost i nasljednost ne moraju, međutim, karakterizirati i prezimana nahoda; ona u većini slučajeva nisu bila ni nepromjenljiva ni stalna: bez obzira na to je li dijete bilo izloženo bez prezimana ili s listićem na kojem je zabilježeno majčino ili obiteljsko prezime (u slučaju ostavljanja zakonita djeteta) odražavalo želju da se dijete njime nazove, a koje je uprava brefotrofija često mijenjala, nahodu je bilo nadjeveno neko od "institucijskih" prezimana posebno pripremljenih za takvu svrhu. Rijetkim nahodima koji su bili usvojeni odbacivana su njihova prezimana i nadijevana prezimana usvojitelja, dok su djeci koju su roditelji poslali u nahodište zato što se zbog siromaštva nisu mogli o njima brinuti ponovno davana njihova prava obiteljska prezimana u, doduše rijetkim, slučajevima kad bi se roditelji za nekoliko mjeseci ili godina vratili po njih. Osim toga, napuštene su djevojčice kasnije mijenjale prezimana eventualnom udajom. Isto tako, prezimana nisu uvijek bila nasljedna: zbog već spomenutih višestruko motiviranih prezimskih promjena i zbog visoke stope mortaliteta napuštene djece.

Druga se posebnost očituje u činjenici da su postojeće razlike u općim karakteristikama imena i prezimana zakonito rođene djece u antroponimiji nahoda smanjene tako da prezimana po svojim odlikama više nalikuju imenima (što je osobina mnogih, pogotovu neslavenskih antroponimija). Premda su oba lingvistički znakovi koji obavljaju identifikaciju imenovanih osoba⁴ i služe njihovoj društveno–pravnoj legalizaciji⁵, ime i prezime vrše različite funkcije u toj identifikaciji: osobno ime ima funkciju identifikacije i razlikovanja individue po sebi, apsolutno, u odnosu prema svim ostalim individuama nekoga kolektiva, dok je funkcija prezimana naknadno razlikovanje individue tako da se specificira njezina pripadnost nekoj manjoj zajednici unutar koje se oblikuje cjeloviti kolektivitet: obitelj, klan, pleme isl.⁶ Još je jedna bitna razlika vidljiva u tome što je ime uvijek izabrano a prezime nije.⁷ Kao neodvojiva formula, ime i prezime zajedno predstavljaju simbol osobnog identiteta,⁸ jedinstvenost individue koja s

³ Šimunović 1995, 9.

⁴ *Ibid.*, 1995, 305.

⁵ *Ibid.*, 321.; De Felice 1982, 127.

⁶ De Felice 1982, 127. Zbog toga je moguće govoriti o različitoj semantici imena i prezimana: prezime odražava neka značenja koje ime nikako ne može reflektirati. Prezimana čuvaju izvanjezičnu semantiku koja je u nekim aspektima, poput obavijesti o porijeklu, društveno-ekonomskim uvjetima, mjestu stanovanja, relevantnija za prezimana nego imena. (*Ibid.*, 317.)

⁷ *Ibid.*, 315.

⁸ Zato je u nekim situacijama uobičajeno da osoba preuzimajući neki novi identitet mijenja svoje ime i(li) prezime (naprimjer, pri crkvenom zaređivanju, intronizaciji...to su slučajevi u kojima prezime postaje nebitno).

pomoću njih pokazuje svoju diferenciranost od ostalih individua. Kod ostavljene djece je drukčije: njihovo prezime pripada samo njima, nije naslijeđeno, nije im predodređeno niti pripisano u kontinuumu obitelji čiji članovi i članice nose ista prezimena pokazujući tako svoju različitost prema onima koji stoje izvan njihova kolektiva, nego je izmišljeno i izabrano posebno za njih u trenutku napuštanja.⁹ Od trenutka kada su se nahodima prezimena počela nadijevati individualno (dakle, svakoj individui njezino prezime, a nije oduvijek bilo tako: prije XIX. stoljeća nahodi često nisu nosili prezimena već samo imena, ili su bili označivani generičnim prezimenima. Čak i u hospicijskim registrima s početka XIX. stoljeća moguće je pronaći zapisana samo imena – prezime očito nije bilo bitno), u velikim brefotrofijama u XVIII. i XIX. stoljeću pojavila se potreba za velikim brojem prezimena. Zato je uprava hospicija bila prisiljena izmišljati prezimena, i to sustavno, jer se jedino tako mogla zadovoljiti potreba da se pronađe puno različitih prezimena: u principu onoliko koliko je godišnje bilo djece.¹⁰ Nužnost pronalaska raznih inventivnih strategija koje će omogućiti konstrukciju raznovidnih prezimenskih oblika dovela je do toga da su prezimena napuštene djece, poput imena, postala otvorenim sustavom. Sve to pokazuje specifični položaj antroponimije nahoda unutar znanosti o osobnim imenima.

FENOMEN NAPUŠTANJA DJECE

Iako u zapadnoj civilizaciji postoji duga tradicija kako napuštanja djece tako i njihova zbrinjavanja,¹¹ novija istraživanja pokazala su da pojavu nastanka "klasičnih" brefotrofija isključivo namijenjenih sustavnoj javnoj skrbi za napuštenu djecu treba datirati u prvu polovicu XV. stoljeća, a locirati u jednu državu – Italiju¹². Ekonomskim napretkom, migracijskim kretanjima kojima je siromašno

⁹ Jedna vrsta iskazivanja pripadnosti određenome kolektivu s pomoću prezimena kod nahoda je postojala u običaju da se svim štičenicama i štičenicima jednog orfanotrofija pripiše isto prezime, da se, dakle, denominiraju generično. Prezime tada pokazuje stanje njihove ovisnosti i pripadnosti hospiciju. To je bila česta praksa do početka XIX. stoljeća; tako su se, primjerice, nahodi rimskog hospicija zvali Proietti, milanskoga Colombo (prema golubici koja je bila amblem bolnice), firentinskoga D'Innocenti ili Degli Innocenti (prema imenu nahodišta) itd. (Di Bello 1993, 10). Takav je, međutim, kolektivni identitet po svojoj biti različit od obiteljskoga, jer nije dobiven nasljeđem, ne distingvira osobu individualno, nego naprotiv, poriče njezinu individualnost i jedinstvenost.

¹⁰ U velikim je nahodištima u XIX. stoljeću taj broj mogao biti preko 2000 djece godišnje (Di Bello 1993, 26.).

¹¹ Jelić 1963, 213; Hunecke 1997, 273.

¹² Hunecke 1997, 275 – 280 (i autorice i autori koje citira). Klasični brefotrofiji nisu se u europskim državama pojavili istovremeno, nego su na početku bili pojava ograničena na Apeninski poluotok, i to uglavnom na njegov sjeverni i središnji dio. Do tada nisu postojale ustanove koje su bile specijalizirane isključivo za brigu oko nahoda – bili su pomiješani s ostalim kategorijama marginaliziranoga stanovništva: s prosjacima, skitnicama, siromašnima, nemoćnima, mentalno bolesnima itd. Talijanski su model gotovo odmah preuzeli Portugal i Španjolska, dok su se u državama

seosko stanovništvo dolazilo u gradove u potrazi za poslom i boljom zaradom, povećanjem stope nataliteta i općenito broja populacije zbog poboljšanja općih uvjeta života, napretka medicine i sl., u sljedećim je stoljećima dolazilo do sve masovnijega izlaganja djece pred nahodištima koje je svoj vrhunac doseglo između 1750. i 1850. godine. Mnogi su autori i autorice XIX. stoljeće nazivali "stoljećem nahoda", jer je tada napuštanje djece bila gotovo uobičajena pojava: statistički podaci pokazuju da je između 10 i 40% rođenih moglo biti ostavljeno.¹³

Motivi izlaganja ovisili su o kompleksnim društveno–ekonomskim razlozima – popis koji slijedi niti ne pokušava biti iscrpan. Ratovi, siromaštvo, glad, nezaposlenost, česte trudnoće, svjetonazor o djetinjstvu kao nevažnom "vegetativnom" dobu koje treba zaboraviti, jer tek nakon njega započinje život u pravom smislu riječi, specifičan stav prema djeci kao bićima koja nisu imala nikakav posebni društveni ili pravni status¹⁴ i koja su *a priori* bila *minoris juris*, s jedne su strane predstavljali preduvjete za prepuštanje brige o nahodima javnome milosrđu a, s druge strane, u stvarnosti konkretnih životnih situacija, među nahodima je bilo djece čije su majke umrle na porodu ili od bolesti, koje su služile zatvorsku

sjeverno od Pirineja i Alpi nahodišta pojavila relativno kasno: sporadično krajem XVII. stoljeća, a u većoj mjeri tek u XVIII. stoljeću. Interesantno pitanje o vremenu, mjestu, razlozima i motivima nastanka klasičnih brefotrofija, sva ostala socijalnopovijesna i demografska pitanja povezana s njima, kao i niz zanimljivih pojava poput organizacije baljatika, činjenice da je najviše ostavljene djece bilo upravo u područjima u kojima su postojala nahodišta ili da je njihov broj neprestano rastao sve dok je zbog postojanja neke vrste "okretaljke" na vanjskome zidu ustanove (sandučića koji se mogao okretati, u koji su se s vanjske strane ustanove nahodi polagali a s unutarnje "podizali"; na talijanskom jezičnom području nazivala se *ruota* ili *torno* (Schiavoni 1994, 74); R. Jelić, M. Škarica i A. Šupuk govore o busoli, kolu, kotaču (Jelić 1963, 265.), valjku (Škarica 1961, 232.), valjku i busoli (Šupuk 1978, 321.) donositelju ili donositeljici bila zajamčena anonimnost a kad je postojanje takve sprave ukinuto, došlo je do naglog pada broja izložene djece, u tekstu su morala biti samo usput spomenuta budući da ovaj rad (nažalost) ne može biti tako sveobuhvatan. Treba ipak spomenuti da su veliku ulogu u osnivanju nahodišta u početku imale laičke institucije poput bratovština i vladari pojedinih razvijenih gradova, a od XVIII. stoljeća nadalje apsolutistički monarsi poput Katarine II., Marije Tereze (koja je osnovala tršćanski orfanotrofij), Josipa II. ili Napoleona (Hunecke 1997, 276.) – iz toga je vidljivo da nahodišta nisu bila crkvene institucije, nego izraz laičke karitativnosti. Važnost carskoga pokroviteljskog stava vidljiva je u tome što su se nahodi primjerice u Habsburškoj Monarhiji službeno nazivali »*Kinder von Seine Maiestät*« ("djeca Njezine / Njegove Visosti"; Trisciuzzi & De Rosa 1986, 15.). R. Jelić spominje da je naziv "kraljeva dica" uobičajen za područje Dalmacije (Jelić 1963, 255.). Daleki odraz običaja da se nahodi nazovu kraljevom djecom na zgodan je način iskorišten u filmu L. Hallstrøma *The Cider House Rules* u kojem glavni liječnik i voditelj nahodišta, a kasnije i njegov nasljednik (i sam "kraljevo dijete"), gotovo obredno, pozdravljajući djecu prije spavanja pošto im je pročitao "priču za laku noć", naziva svoje štice i štice "princezama i prinčevima Nove Engleske" (radnja se filma odvija četrdesetih godina XX. stoljeća u Sjedinjenim Državama). U filmu je prisutan i onomastički element (izabiranje imena za pojedinu djecu).

¹³ Di Bello 1993, 1.

¹⁴ Trisciuzzi & De Rosa 1986, 12. Do promjene takva svjetonazora došlo je u drugoj polovici XIX. stoljeća (Di Bello 1993, 2.).

kaznu, bile prostitutke; djece koja nisu bila rođena u bračnoj vezi¹⁵, jedinju koju je patrijarhalno društvo priznavalo, opet iz mnogostrukih razloga od kojih svakako treba spomenuti razne stupnjeve zlostavljanja i nasilništva prema ženama, bilo da se radilo o onima koje su bile zaposlene kao sobarice i služavke u imućnim obiteljima ili o onima koje su, u takvome mizoginomu i ratovima potresanom društvu, bile žrtvama nasilnika iz jednostavne činjenice što su bile žene, a isto tako i društvenu osudu žena koje su se usudile prekšiti norme prihvatljivog (naravno, ženskog) seksualnog ponašanja toga doba; također, bilo je, pogotovu u drugoj polovici XVIII. i prvoj polovici XIX. stoljeća, i zakonito rođene djece koju su roditelji poslali u nahodište jer su bili siromašni.¹⁶ Iz svega je toga vidljivo da su nahodi bili izuzetno heterogena i društveno marginalna kategorija. Tako se mogu smatrati točkom susreta triju stanja društvene marginalnosti: stanja djetinjstva utoliko što djetinjstvo nije bilo priznato kao životno stanje s vlastitim pravima, stanja velikoga siromaštva među velikim dijelom pučanstva i podređenoga položaja žene koja je samo unutar obitelji, rađajući djecu uz zakonitoga supruga, mogla pronaći vlastitu ulogu koja će biti društveno priznata.¹⁷

¹⁵ Ako je ime roditelja bilo nepoznato, formula zapisivana u dokumentima glasila je "*ex incognitis genitoribus*" (Trisciuzzi & De Rosa 1986, 41.).

¹⁶ U tom slučaju napuštanje nije bilo definitivno čin, a u njegovu je temelju stajala uvjerenost siromašnih da će njihova djeca u nahodištu dobiti njegu koju im oni sami ne bi mogli osigurati kao i vjerovanje o tome da su hospiciji upravo posvećeni organizaciji dojibde i prvomu obrazovanju djece siromašnih koji samo koriste pravo koje im ionako pripada (Trisciuzzi & De Rosa 1986, 14–15).

Čini se da takav svjetonazor nije bio karakterističan samo za najsiromašnije slojeve društva nego se radilo o mentalitetu cijele epohe: potrebno se je sjetiti Rousseaua koji u Ispovijedima na nekoliko mjesta spominje kako je svoje petero djece poslao u nahodište, jer je bio uvjeren da će tamo imati dobru prehranu i dobiti zadovoljavajuće obrazovanje. Pitanja slanja nezakonite djece u brefotrofij dotakao se u još nekim raspravama u kojima je uvijek isticao ispravnost takve odluke: to je bolje za samu djecu, jer će biti sretnija u nahodištu nego u obitelji i mogla bi lako zamrziti svoje roditelje zbog njihove neozakonjene veze. Prepustivši djecu javnoj edukaciji, Rousseau je smatrao da se ponio kao član Platonove Države aludirajući na činjenicu da u platonovskom državnom idealu djeca ne bi trebala poznavati svoje očeve i da bi se država trebala pobrinuti za njihovo obrazovanje.

Potpuno se drukčije mišljenje (i mnogo bliže zbiljskoj situaciji) o brefotrofijima može pronaći kod jednog drugog švicarskog pedagoga, gotovo Rousseauova suvremenika, Johanna Heinricha Pestalozzija koji ih u svojoj raspravi O infanticidu kritizira zbog ekonomske neisplativosti i društvene štetnosti, jer potiču napuštanje, ozakonjuju roditeljsku nebrigu za vlastitu djecu, prouzročuju mortalitet i osuđuju djecu na društvenu izolaciju i marginalizaciju (Pestalozzi 1999 (1783.), 34 – 39.). Iako se u to doba smatralo da je njihova svrha spriječiti čedomorstvo, Pestalozzi se na to veoma kritički osvrće i dovodi u pitanje takvo mišljenje, ističući da se rješenje problema (osim, naravno u edukaciji) nalazi u društvenoj reformi i promjeni zakona koji su na štetu žena, jer ih, kontrolirajući i kažnjavajući zbog seksualnih prekršaja za koje su zapravo odgovorni muškarci, od žrtava pretvaraju u krivce (ta se misao proteže kroz cijelu raspravu). Ovakvo je Pestalozzijevo stajalište urednica izdanja njegove rasprave G. Di Bello u svojem Uvodu nazvala "feminističkom pozicijom" (*Ibid.*, XXXVIII).

¹⁷ Trisciuzzi & De Rosa 1986, 11.

TRŠĆANSKI NAHODI

Analiza nahodskih prezimena iz tršćanskog orfanotrofija ograničena je na četiri godine prve polovice XIX. stoljeća: druga polovica 1836. godine, 1837., 1838., i 1839. godina. Te su godine izabrane iz dvaju razloga: prvi je taj što je negdje od početka XIX. stoljeća počelo dolaziti do promjene u poimanju funkcije osobnog imena i prezimena: počela se ustaljivati nova veza između imena i prezimena te njihova nositelja, odnosno njihove nositeljice – u to su doba postali javnim simbolima osobnog identiteta.¹⁸ Promjena je mentaliteta u vezi s imenom i prezimenom vidljiva i u činjenici da je 1780. godine tzv. Jozefinskim patentom u Austrijskom Carstvu dvočlana imenska formula sastavljena od osobnog imena i prezimena službeno ozakonjena kao obvezatna¹⁹. Prema tome, moglo se pretpostaviti da će svim nahodima uz ime biti pripisano i prezime, i to vjerojatno s većom dozom senzibiliteta u izboru no što je bilo uobičajeno za prošla razdoblja, a to je ujedno i drugi razlog zbog kojeg su se spomenute godine činile posebno pogodnima za prezimensku analizu.

Ovim dvama lingvističkim razlozima treba pridodati i jedan nelingvistički, a to je povijesna, društvena, ekonomska, kulturna, demografska, geografska i još mnoga druga osebujnost tršćanskoga područja. Izbor je Trsta i njegova nahodišta prvenstveno motiviran činjenicom da je među "tršćanskim" nahodima postojao značajan broj djece iz Istre i Kvarnera koja su bila hrvatskoga podrijetla, pa je proučavanje njihovih prezimena zapravo doprinos hrvatskoj onomastici. Tršćanski je brefotrofij, nažalost, bio jedino mjesto čije su matične knjige čuvale podatke o djeci koja su dolazila iz spomenutih krajeva naseljenih hrvatskim pučanstvom: podaci o postojanju nahodišta u Puli uopće ne postoje (premda je s obzirom na činjenicu da je Pula bila glavna austro-ugarska vojna luka gotovo sasvim izvjesno da je moralo postojati); za riječko nahodište ima podataka da je postojalo, poznata je čak i njegova lokacija, ali su matične knjige i svi ostali dokumenti uništeni; manje nahodište radilo je povremeno i u Kopru. Trst tako ostaje jedini grad u kojem je moguće potražiti podatke o prezimenima istarske i kvarnerske napuštene djece. Poticajni motiv za obradu bila je i posebnost samoga grada koji je u to doba bio jedan od najvećih gradova u Austrijskom Carstvu i čije je miješano pučanstvo različitih vjerspovijedi i etničkih pripadnosti živjelo dinamičnim i intenzivnim životom, što je sve pogodovalo porastu broja nahoda koji su potjecali i iz istarsko-kvarnerskog areala. U tom je razdoblju Trst, nakon trgovačko-ekonomskoga nazatka izazvanog francuskom okupacijom i njegovim smještajem u novoosnovane Ilirske Provincije, već bio dobio natrag povlastice

¹⁸ Di Bello 1993, 9.

¹⁹ Šimunović 1995, 324.

koje je imao pod Austrijskim Carstvom²⁰ i ponovno počeo izrastati u snažni pomorski, manufakturni, industrijski grad i trgovačku luku. U grad je počelo doseljivati novo stanovništvo ne samo iz zaleđa nego i iz udaljenijih pokrajina što je dovelo do velikog povećanja broja stanovništva: dok je u, za Trst teškoj, 1811. godini broj stanovnika pao na 20 000 tisuća, 1835. je godine porastao na 50 000, a samo desetljeće kasnije, 1846., dosegao broj od 80 000 stanovnika.²¹ Osim toga, Trst je bio (i još uvijek jest) specifični multietnički i multikonfesijski grad. U njemu su već tada živjele etničko-religiozne zajednice protestanata, Židova, Grka, Srba, Armena, Turaka, Nijemaca i Slovenaca koji su mu, kao i istarski Hrvati i Furlani, gravitirali i zbog prostorne blizine.²²

Dinamičnost trgovačkog i lučkoga grada, neprestane imigracije, dnevna pokretljivost različitih kategorija stanovništva (seljaka, obrtnika, žena koje su služile u bogatim tršćanskim obiteljima) koji su iz sela dolazili raditi u grad stvarali su uvjete koji su pogodovali porastu broja izložene djece. Njihov je broj u obrađenim godinama neprestano rastao: dok su u drugoj polovici 1836. bila izložena "samo" 64 nahoda, 1837. njihov se broj naglo popeo na 406 ostavljenika i ostavljenica, u godini 1838. ukupno je bilo zabilježeno 407 djece, a 1839. je godine u hospicijske registre bilo upisano njih 445.²³ Budući da je nahodište imalo "okretaljku" u koju je novorođenčad, obično u kasnim večernjim ili ranim jutarnjim satima, mogla anonimno biti položena, za mnogu je djecu bilo nemoguće ustanoviti

²⁰ Arneri 1998, 41. Najbitnije je bilo to što mu je, kad je vraćen Austriji 1813. godine, vraćen status povlaštene i slobodne luke (*portofranco*, koji mu je udijelio Karlo VI još 1719.). Proglašenjem slobodne plovidbe Jadranom 1717. za vrijeme spomenutoga cara i slobodne trgovine u doba njegove nasljednice Marije Tereze za Trst je počeo napredak koji je (uz kratki prekid pod francuskom upravom) potrajao gotovo dva stoljeća i na vrhuncu uspona, prije početka I. svjetskog rata, pretvorio ga u najjaču austrijsku trgovačku luku, nakon Marseillea najsnažniju luku na Sredozemlju i po količini ukrcane robe sedmu luku na svijetu (*Ibid.*, 48 – 49.).

²¹ Podaci o broju stanovništva preuzeti su iz Arneri 1998, 40 – 41. U godinama je ekonomskog, pomorskog i trgovačkog *booma* koji je uslijedio nakon 1891., došlo do daljnjega porasta tako da je neposredno prije I. svjetskog rata imao 230 000 stanovnika (po čemu je bio četvrti po veličini u Carstvu), a za kratko je vrijeme nakon toga postao polumilijunski grad. (*Ibid.*, 51.).

²² Fascinantno je podatak koji brojčano ilustrira tršćansku multietničnost i multikulturalnost: od 80 000 stanovnika, koliko je imao 1846., bilo je 46 000 Talijana, 25 000 Slovenaca, 8 000 Nijemaca i 1000 Grka (*Ibid.*, 42.). Slovenci su posebno bili utjecajni u katoličkim krugovima – između 1830. i 1918. svi su biskupi bili Slovenci, osim jednog izuzetka kad je za biskupa bio izabran Nijemac (*Ibid.*, 46.). Nažalost, autor ne donosi podatke o Hrvatima, no njihov je broj također bio znatan.

²³ Archivio di Stato di Trieste (dalje u bilješkama: AST), Registri degli orfani ed esposti. "Veličina" ovih podataka dolazi do izražaja ako se usporede s podacima iz druge polovice prethodnoga stoljeća, kada je primjerice od 1777. do 1787., godišnje bilo izlagano između 81 i 264 djece (Trisciuzzi & De Rosa 1986, 48). Uza sve to, u gradu do 1841. godine nije postojalo nahodište kao samostalana institucija, nego je djelovalo u sklopu tzv. "Velike ubožnice" (*Grande casa dei poveri*), koja je između ostalih odjela bila podijeljena i na Bolnicu (*Ospitale*), Kuću roditelja (*Casa delle partorienti*) i Kuću nahoda (*Casa degli esposti ed orfani*). Za podroban prikaz povijesti tršćanskog orfanotrofija *cfr.* Trisciuzzi & De Rosa 1986.

odakle su dolazila. Također, ako su ih majke rađale u instituciji ili u nekoj od drugih tršćanskih bolnica, a u dokumentima koji su pregledani spominje ih se nekoliko: *Casa/Ospitale Eckel*, *Casa/Ospitale Snider* i *Ospedale Vecchio*,²⁴ hospicijski registri ne bilježe mjesto njihova podrijetla. Bilo je, međutim, mnogo djece koja su bila poslana iz bližih ili udaljenijih sela i gradova za koju postoje podaci o geografskoj pripadnosti. Oni pokazuju da su djeca u nahodište dolazila iz Trsta i njegove najbliže okolice (Opicine, Barcole, Scorcole, Grete, Servole, Chiadina i sela na Krasu...), ali i iz udaljenijih, uglavnom seoskih, područja današnje Furlansko-Julijske Krajine (Monfalcone, sela iz okolice Gorizie, Cormonsa, Monastera...), Slovenije (Kopra, Kaštela, Postojne, Gorice i mnogih sela Slovenskog primorja i zaleđa koji su gravitirali Trstu), Istre (iz Buzeta, Buja, Poreča, Pazina, Novigrada, Motovuna, Vodnjana, Galežane, Kastva, i manjih sela njihovih oblasti) te Kvarnera (Malog i Velog Lošinja).²⁵ Radilo se, dakle, o djeci iz jezično i kulturno veoma različitih područja, a kad se toj činjenici pridoda jezična, etnička i konfesijska heterogenost samoga grada, postaje moguće gotovo sasvim sigurno zaključiti da je i podrijetlo djece o kojoj nema takvih podataka teorijski i stvarno također moglo biti i jest bilo geografski, etnički i kulturno izuzetno raznoliko – potvrdu o tome moguće je pronaći u njihovim prezimenima.

INVENTIVNE ONOMASTIČKE STRATEGIJE

Preliminarne napomene

Pročitano je 1322 imena i prezimena nahoda upisanih u dnevne hospicijske registre za spomenute godine onim redom kako su bili primani u nahodište. Registri sadržavaju rubrike koje donose najvažnije podatke o djeci u trenutku rođenja ili nalaženja, slanja na baljatic²⁶ i buduće sudbine (smrti, povratka biološkim roditeljima); rubrike su sljedeće: ime i prezime nahoda, ime i prezime majke, dob nahoda, je li uveden/a s pristojbom ili bez nje, oznake s kojima je izložen/a, mjesto rođenja, mjesto krštenja, datum rođenja, datum izlaganja, datum krštenja, datum slanja na baljatic, datum smrti, datum povratka biološkoj majci. Sva djeca imaju svoje ime i svoje prezime.

²⁴ AST, Registri degli orfani ed esposti.

²⁵ AST, *Ibid.*

²⁶ Tako je preveden talijanski izraz *baliatico* (tal. *balia* "dojilja") koji označava sustavno oranzirano pronalaženje plaćenih dojilja koje su hranile nahode i brinule o njima. Uprava je hospicija vodila detaljnu dokumentaciju o njima i njihovim obiteljima kao i o djeci koja su im davana na skrb. Dojilje su bile nadzirane i u slučajevima zlostavljanja, dijete im je bilo oduzimano i slano drugdje. Zbog tako razgranate i sustavne organizacije pojava baljatica se može smatrati jednom od društvenih institucija usko povezanih s funkcioniranjem brefotrofija i organiziranjem sustavne brige o nahodima u cijelosti.

Tim prezimenima treba pridodati još 24 prezimena djece rođene između 1817. i 1826. godine koji su u travnju 1827. bili upućeni na baljatic ili rad (ako se radi o starijoj djeci) u Kopar²⁷; ukupno, dakle, 1346 prezimena. Usporedba tih prezimena s onima iz tridesetih godina, pokazuje velike razlike u njihovim oblicima i značenjima, navodeći na zaključak da je u međuvremenu moralo doći do promjena koje se nisu odrazile kao jednostavno i površno mijenjanje strategijskih postupaka imenovanja, nego kao dubinske promjene u svjetonazoru epohe, jer među prezimenima s početka stoljeća ima prilično slučajeva "markirajućih" prezimena koja upadljivo odstupaju od prezimena zakonite djece dok su glavnina prezimena iz tridesetih godina lažni patronimi ili metronimi. Ta neuobičajena prezimena, kakvih uopće nema među prezimenima iz tridesetih godina, uglavnom nalaze motiv svojega nastanka u području antičke mitologije ili civilizacije, a nosila su ih ostavljena djeca: Vincenzo *Acheloe*, Madalena *Eletra*, Luigi *Agammenone*, Antonia *Caliope*, Domenico *Baccante*, Domenica *Medea*, Giovanni *Zenone*, Mariana *Egeria*, Domenica *Adrianopoli*. Moguće je uočiti dvije zanimljive činjenice: prva se tiče pojave da se antička osobna imena ovdje nalaze u funkciji prezimena, a druga pokazuje da se rod antičkog nositelja ili nositeljice imena u svim slučajevima poklapa s rodom referenta koji je dobio prezime po uzoru na njegovo ili njezino ime – Madalena (djevojčica) je *Eletra*, ali Giovanni (dječak) je *Zenone*; Antonia je *Caliope*, ali Luigi je *Agammenone*; Domenica je *Medea*, ali Domenico je *Baccante*; Mariana je *Egeria* itd.

Nedosljednost imenovanja i zadržana prezimena

Od 1322 prezimena nije, naravno, sve izmislila uprava brefotrofija ili, u slučajevima krštenja izvan samoga nahodišta, svećenici, ali je prilikom imenovanja izložene djece uprava nahodišta postupala veoma nedosljedno. Djeca su, naime, često izlagana s ceduljom na koje je bilo napisano njihovo ime i prezime. U nekim je slučajevima uprava zadržavala djetetovo prezime, a ponekad ga je mijenjala. Nadalje, djeca koja su rođena u bolnici brefotrofija, pa je zato ime i prezime majke bilo poznato, ponekad su dobivala njezino prezime, iako im je u najvećem broju slučajeva bilo pripisano neko od institucijskih. Čak je i onoj djeci za koju se sigurno znalo da potječu iz ozakonjena braka (što je i bilo zapisano u registrima) uprava često, ali ne uvijek, mijenjala prezime. Nahodima koji su bili kršteni prije dolaska u orfanotrofij i koji su tamo poslani s urednim potvrdama o krštenju ili su s njima bili položeni u okretaljku (što je također sve zapisano u dokumentima) u trenutku službenog zapisivanja u hospicijske registre moglo je biti nadjenuto novo prezime. Razlozi ove zagonetne nedosljednosti ostali su na žalost posve nepoznatima: na temelju pročitane građe nikako se nije mogla uočiti

²⁷ AST, *Esposti ed orfani*, 1830. – 1835., n. provv. 2.

neka pravilnost ili logični kriteriji, niti se ikako drukčije moglo zaključiti zašto je uprava hospicija tako postupala.

Zadržana su prezimena lingvistički veoma zanimljiva (dakako, ne u smislu u kojem su interesantna izmišljena prezimena), jer pokazuju originalnu heterogenost izložene djece. Među njima ima hrvatskih i slovenskih (*Germek, Hubrich, Hojach, Stanich, Grigorich, Kovach, Novak, Supancich, Ielussich*), talijanskih (*Novelli, Marengi, Merluzzi, Vallachi, Castellana*) i njemačkih (*Lambrecht, Lotter, Manner, Milbacher, Zimermann, Wirth, Mayer*) prezimena te prezimena i inače (pa i danas, u, doduše, ponekad malo drukčijoj grafiji) rasprostranjenih u Istri (*Iermann, Floriancich, Prodan, Peruska, Flego, Ierin, Crovatin / Hrovatin, Petris*) i furlansko-julijsko-venetskome području (*Cordis, Lavinis, Trezzin*). To su ujedno jedina prezimena koja se često ponavljaju – bilo je puno ostavljenih *Flega, Crovatina, Supancicha, Novaka, Germeka*, čija se prezimena ponekad pojavljuju u grafijskim dubletama: primjerice, *Novak* i *Nowack*; *Germek* i *Germeck*; *Flego* i *Flega*.

Izmišljena prezimena i njihove karakteristike

U suprotnosti sa zadržanim prezimenima, izmišljena se prezimena mnogo rjeđe ponavljaju: većina ih se pojavljuje samo jednom, pripisana samo jednoj, a kada se radi o blizancima, dvjema osobama. Njihovi oblici pokazuju da su onomastički postupci izmišljanja bili različiti, a cijeli se prezimenski korpus prema njima može uvjetno podijeliti na nekoliko skupina i njihovih podskupina povezanih određenim zajedničkim odlikama:

1. Prezimena izvedena od osobnog imena, i to na nekoliko načina:

a) u potpunosti; primjerice, *Agata Agatelli; Emilia Emiliani; Domenico Domeniconi; Carlo Carlotti*.

b) djelomice, od prednjeg ili zadnjega dijela imena; naprimjer, *Antonio Antochio; Leopoldo Leopelli; Filippo Filotti; Rosa Rosmund* od početnog dijela imena; *Ignazio Nazetti; Sebastiano Bastiani* od zadnjeg dijela imena.

c) anagramirano: *Carolina Francesca Carlfrank; Francesco Antonio Franc-ton; Maria Antonia Marenton*.

d) preobličena sitnim fonološkim promjenama, apokopama, metatezama, elizijama, elipsama, najčešće međusobno kombiniranim: *Enrico Ering; Giuseppe Gius; Antonio Ant; Leonardo Lend; Alessandro Alser; Giulia Guller; Marca Macri; Agata Agtelli, Teresa Tersan*.

2. Prezimena tvorena fonološkom alternacijom u kojoj je početni fonem pravoga prezimena promijenjen prema početnome fonemu osobnog imena: *Francesco Zupanz* postao je *Fupanz*; *Giovanni Sauli* dobio je novo prezime *Gauli*.

3. Prezimana motivirana zdravstvenim stanjima i tjelesnim izgledom ostavljena djeteta: *Pietro Prematuri, Paolo Picolo, Maria Piccolina*.

4. Prezimana na različite načine motivirana okolnostima napuštanja i okolnostima nalaženja ili prezimana koja su na neki drugi način svjedočila o činjenici da se radi o nahodu: *Maria Benvenuta; Ignazio Ignotti; Paolo Poverelli; Maria Mandata; Pasquale Pasquiotti; Natalina Natoli; Maria Muretto; Maria Prima; Maria Mancanza*.

5. Prezimana koja su bila motivirana geografskom pripadnošću djeteta: *Romano Risano; Giovanni Gianlussi; Maria Felicita Malussini*.

6. Poseban su slučaj bili blizanci – u dokumentima je uvijek posebno zapisano njihovo srodstvo, a uprava brefotrofija zadržavala im je ili davala uvijek isto prezime, premda su redovito bili razdvajani kada su slani na baljatic.

Ova općenita podjela samo ugrubo ocrtava obilježja nahodskih prezimana koje je nerijetko teško klasificirati, jer često pojedini nahod i njegova ili njezina životna priča čine jedini motiv prezimenske tvorbe i predstavljaju jedinstvene slučajeve, koji se teško mogu uklopiti u neki strategijski postupak koji bi im bio nadređen. S druge strane, ponekad isto ime i prezime ulazi u nekoliko različitih strategijskih postupaka – naprimjer, *Steffano Steffanelli* pronađen je na dan sv. Stjepana, pa je datum blagdana očito bio motivom nadijevanja upravo tog imena i prezimana, ali isto tako njegovo je prezime lažni patronim u cijelosti izveden iz osobnog imena.

Bitno je obilježje prezimana to što se principu izmišljena prezimana nisu ponavljala i uprava je brefotrofija jako pazila da tek primljeni nahod ne dobije prezime koje je nekom djetetu već bilo nadjeveno. Budući da su se osobna imena često ponavljala, izumitelji su prezimana morali upotrebljavati različite fonološke, morfološke i grafijske strategije da bi broj prezimana bio dovoljan. Tako su, primjerice, od imena *Anna* izvedena prezimana *Annini; Annardi; Annedoni; Annalotti; Anonis; Annessi; Annotti; Annacardi*; a vjerojatno i likovi: *Aniselli; Aniqar; Anelli; Anatoli*. Iz imena *Marco* stvorena su prezimana *Marconcini; Marconi; Marcotti; Marchetti; Marchioni*. Ime *Maria* poslužilo je kao model mnogobrojnim prezimenima: *Marietti; Marioni; Maricelli; Marioni; Marilli; Maratti*, od kojih se mnogi razlikuju u jednome fonemu (radi se, dakle, o antropnim minimalnim parovima), naprimjer *Mariassi; Mariazzi*, ili *Mars; Mark; Marl*, a posvjedočene su i izvedenice *Marzelli; Marnetti; Maruzzi; Marizutti; Marziali; Marock*, kao i prezimana koja čine niz fonoloških varijacija, primjerice *Maristi; Maresti; Marsitti; Marsatti*, ili postoje kao oblici *Marolli; Marenzoli; Marschel; Marletti; Marelvi; Marger; Marmer; Mariniza; Marinz; Marmund*. Slično je s imenom *Giovanni* čije su prezimenske izvedenice grafijski vrlo interesantne: *Giovanuzzi; Giovanutti; Giovannutti; Giovanuti; Giovianutti*.

Strategijski postupci tvorbe prezimena bili su raznoliki:

1. Najčešći je postupak bio derivacija od osobnog imena ostavljena djeteta koje je moglo poslužiti kao model na nekoliko načina:

a) Prezime izvedeno od imena u cijelosti; primjeri koji to ilustriraju su sljedeći: *Amalia Amaliotti; Agata Agatelli; Leopoldo Leopoldelli; Paolo Paoletti; Giacomina Giacomuzzi; Carlo Carlovetti; Teresa Teresani, Clara Clarenton; Andrea Andrich; Andrea Andrelich; Paulo Pauletti; Giovanna Giovanuti; Emilia Emiliani; Domenico Domeniconi; Agostino Agostelli; Regina Reginelli; Teresa Teresoli; Carlo Carluzzi; Giulia Giulietti; Rosa Rosellini; Augusto Augustelli; Tomaso Tomasolli; Alberto Albertuzzi; Giulia Juliati*²⁸; *Steffano Steffanelli; Carlo Carlotti; Ambrosio Ambroselli; Lucietta Filomena Luciettini.*

b) Prezime je moglo biti izvedeno samo od jednoga dijela imena: od njegova početka ili kraja. Prezimena izvedena od početnoga dijela imena su primjerice: *Leopoldo Leopelli; Leopoldo Leopoli;* zatim plodno osobno ime *Antonio* iz koje ga su izvedena prezimena: *Antochio; Anticelli; Antivelli; Antuzzi; Antazzi; Antossi; Antosini; Anzetti; Anterletti; Antivari; Antilla; Antul; Antoli; Ant;* zatim kombinacije: *Andrea Andracchi; Andrea Androsetti; Andrea Anderlini; Andrea Anderl; Giacomo Giacolini; Mathilde Maria Mathis; Antonia Antass; Antonia Anturini; Antonia Antossetti; Antonia Antipelli; Antonia Anpelli; Daniele Danelini; Adelto Adelchi; Teresa Terletti; Teresa Tersan; Maddalena Madelazzi; Eliodoro Giuseppe Elioni; Domenico Dometti; Maria Domenica Dominetti; Elisabetta Elibani; Elisabetta Elbatti; Filomena Maria Filmotti; Filippo Filotti; Bonifazio Bonfer; Catterina Catinari; Lorenzo Loriati; Bartolo Bartini; Santina Filom. Santorelli; Ferdinando Ferduzzi; Ferdinando Ferdozzi; Ambrosio Ambroni; Vincenzo Vincoli; Giovanna Carolina Carlot; Carolina Carlini; Rosa Rosmund; Steffano Stefer; Steffano Stefalini; Gerolamo Geriol; Gerolamo Gerretti; Massimiliano Massitti, Massimiliano Massini; Maria Marsatti; Matteo Matter; Amalia Amer; Amalia Amerle; Simeone Simetti; Valentino Valente; Elena Elsat; Elena Elsatti; Marco Antonio Marchioni.*

²⁸ Djevojčica je bila izložena s ceduljom na kojoj je pisalo da se zove *Maddalena*. Ime joj je promijenjeno u *Giulia*, što inače nije bio običaj: uprava je hospicija mijenjala prezime ali ne i ime. Razlozi ove promjene su nepoznati; jedino što bi moglo pružiti objašnjenje jest datum izlaganja – 19. veljače, tri dana poslije dana sv. Julijane. Na prvi pogled može se činiti neobičnim to što je dobila ime zaštitnice dana koji je već prošao, no pažljiviji uvid u onomastičke postupke uprave pokazuje da je to bila uobičajena praksa. Tako je, primjerice dječak koji je bio izložen 15., a kršten 16. veljače (upravo na dan sv. Julijane) dobio ime *Valentino Valetti*, djevojčica izložena 26., a krštena 27. XII. dobila je ime *Natalina Natoli*, *Giuseppe Natale Nataluzzi* rođen je i kršten 22. XII. Pronađena su još samo tri slučaja promjene osobnog imena: dječaka koji je bio izložen s ceduljom na kojoj je bilo zapisano ime *Ferdinando* uprava je krstila kao *Federiga Fedrottija*, dječak *Giacomo* dobio je ime *Nicoló Noncoli*, a djevojčica *Carlotta* krštena je kao *Carolina Costel*. Inače, uprava je mijenjala samo hipokoristične likove imena poput *Marrietta, Luccietta* u njihove temeljne neutralne oblike (*Maria, Luccia*), iako čak ni to beziznimno.

I u ovome se postupku neka frekventna imena izdvajaju kao osebujna i daju izvedenice koje su mogu klasificirati kao podslučaj gornjega postupka imenovanja, jer po nekim odlikama odstupaju od temeljnoga modela. Od takvih se imena posebno izdvajaju *Francesco*, *Giuseppe* i već spomenuti *Giovanni*. Osobno ime *Giuseppe* jedno je od najfrekventnijih imena dječaka ostavljenih u nahodištu – analogno, broj je varijacija "njegovih" prezimena također visok: *Giuponi*; *Giugatei*; *Giupin*; *Giuber*; *Giuper*; *Giusel*; *Giubessi*; *Giusteletti*; *Giupizzi*; *Giusselli*; *Giupana*; *Giusazzi*; *Giutz* ili jednostavno elipsom posljednjega dijela imena – *Gius*.

Osebujnost prezimskih izvedenica od imena *Giovanni* izražena je u tome što je osim početnog dijela imena kao model za prezime poslužio i hipokoristični oblik *Gianni*. Primjeri koji to pokazuju su ovi: *Gianer*; *Gianich*; *Gianino*; *Gianioni*; *Gianon*; *Ganner*; *Gialotti*; *Giarelli*; *Giavorini*; *Giarentini*; *Gianbotti*; *Giapoli*; *Giachettoni*; *Giatrelli*; *Giancelli*; *Gianeri*; *Giacetti*; *Giasser*; *Giavone*; *Giazky*; *Gianepo*; *Giavezzi*; *Gialotter*²⁹. Početni je dio neutralnog oblika imena bio model za prezimena: *Gioverini*; *Giovedini*³⁰; *Gioliati*; *Giorincich*; *Giovenzini*; *Gioielli*; *Giovel*; *Giover*; *Gionas*; *Gionina*; *Gionvell*; *Giolessi*; *Gioventhal*; *Giotmann*; *Giodan*; *Giornetti*; *Gionker*. Ime *Francesco* poslužilo je za tvorbu prezimena: *Franielli*; *Franchetti*; *Franutti*; *Frankel*; *Francloni*; *Frans/colin*; *Frangelli*; *Fracatti*; a najvjerojatnije i neobične asemantične likove *Frug* i *Frost*. Prema njegovu njemačkom obliku *Franz* nastali su lažni patronimi: *Franzelli*; *Franzetti*; *Franzini*; *Franzoni*; *Franzutti*, koji zapravo predstavljaju hibride sastavljene od njemačkog imenskog oblika *Franz* i talijanskih prezimskih sufikasa: *-elli*; *-etti*; *-ini*; *-oni*; *-utti*.

Prezimana, međutim, nisu uvijek bila izvedena od početnoga dijela imena "pravilno" – drugi podslučaj derivacije od početnog dijela imena čine prezimana tvorena izostavljanjem nekih fonema (obično vokala) ili njihovim premetanjem (obično konsonanata). Izostavljanje vokala, katkad i konsonanata, prisutno je u ovim primjerima: *Pietro Peterelli*; *Pietro Perotti*; *Pietro Petrina*; *Pietro Petras*; *Giuseppe Pietro Petrini*; *Enrico Ervenini*; *Enrico Erichetti*; *Enrico Ensetti*; *Enrico Enerelli*; *Enrica Eroncini*; *Angelo Agerton*; *Giovanni Govetti*; *Giovanni Gotelli*; *Elena Elnuti*; *Ferdinando Fernadelli*; *Ferdinando Fernandellini*; *Maura Maratti*; *Giuseppe Gustelli*; *Giulia Guller*; *Giulia Gulielmi*; *Francesco Fanelli*; *Francesca Faneletti*; *Raimondo Ramondelli*; *Eduardo Edardelli*; *Orsola Antonia Osserolli*; *Paolo Palotti*; *Agata Agtelli*; *Teodoro Todorini*; *Augusto Ignazio*

²⁹ Rukopis je u dokumentima mjestimice nečitak

³⁰ Radi se najvjerojatnije o pseudopatrimonu izvedenom iz imena *Giovanni*, a ne o mogućem pozivanju na četvrtak (*Giovedì*) kao dan u tjednu. Datum dječakova izlaganja i krštenja bio je 15. V 1839., a to je bila srijeda (za utvrđivanje dana u tjednu *cf.* Stipišić 1972.).

Agustar; Metateze i anagramske tvorbe vidljive su u ovim pseudopatronymima i pseudometronymima: *Enrico Ering*; *Leonardo Lend*; *Leonarda Lenar*; *Alessandro Alser*; *Carlo Cral*; *Carlo Calfredi*; *Marca Macri*; *Gulielmo Giletti*; *Niccolo Nocchioli*.

c) Ako je nahod nosio dva imena (a dvočlane imenske formule u nahodskim matičnim knjigama tršćanskoga brefotrofija nisu bile rijetkost³¹), prezime je moglo nastati kao anagram obaju, i to na nekoliko načina:

- spajanjem početka prvog i početka drugog imena, naprimjer: *Giacomo Sebastiano Giacosi*; *Maria Teresa Matersi*; *Martino Giovanni Martov*; *Francesco Antonio Francton*; *Giovanni Antonio Giantolli*; *Carlo Lodovico Carlod*; *Valentino Pietro Valpet*; *Anna Margherita Anmark*; *Anna Elena Anelli*; *Amalia Maria Amarant*; *Carlo Pietro Capetti*; *Luccia Filomena Luffer*; *Carolina Francesca Carlfrank*, *Maria Lucia Marlucchi*; *Bartolomeo Ferdinando Barfer*.
- spajanjem početka prvog i završetka drugog imena: *Carlo Giuseppe Cappel*; *Maria Antonia Marenton*; *Maria Antonia Marioni*; *Maria Teresa Maser*; *Ferdinando Antonio Ferdoni*.
- kombiniranjem anagramskoga postupka s metatezom: *Angelo Felice Angleffi*; *Giovanni Evangelista Gianvel*.
- kombinacijom anagrama, metateze i epenteze: *Maria Filomena Millfler*.

d) Ako je ime bilo dvočlano, prezime je moglo biti izvedeno:

- od prvog dijela imenske formule: *Augusto Ignazio Agustar*; *Teresa Carolina Tersetti*; *Giacoma Maria Giacomuzzi*; *Giuseppe Antonio Giupizzi*; *Rosa Anna Roselini*; *Carolina Giovanna Cars*; *Ferdinando Antonio Fert*.
- od njezina zadnjeg, tj. drugoga dijela: *Maria Pierina Peruzza*; *Giuseppe Pietro Petrini*; *Francesco Ferdinando Ferr/si*; *Antonio Venceslao Vancelli*; *Antonia Teresa Teroni*; *Anna Angela Angel*; *Giuseppe Natale Nataluzzi*.

e) Prezimana su tvorena i ispuštanjem početnoga sloga ili fonema imena, primjerice, *Sebastiano Bastiani*; *Ignazio Nazetti*; *Elisabetta Lisetti*; *Eleonora Lenardon*.

f) Općenito je uočljiva činjenica da postoji velik broj imena i prezimana jednakih početnih fonema, čak i onda kad nisu izvedeni ni na jedan od spomenutih

³¹ Djeci je u najvećem broju slučajeva bilo nadjeveno samo jedno ime. Ipak, brojne su bile i dvočlane formule kako ženskih tako i muških osobnih imena, premda nije bilo moguće uočiti neku pravilnost u njihovu pojavljivanju. U obrađenim su godinama pronađene samo dvije višečlane, odnosno tročlane formule: dječak rođen i kršten u Poreču godine 1839. nosio je ime *Steffano Eugenio Ferdinando Lugri*. Iste godine, novorođenče *Giovanni Nepomuceno Krall* u nahodištu je dobio ime *Giovanni Nepomuceno Antonio Kerall*.

načina niti imaju ikakvih drugih zajedničkih sličnosti. To pokazuju sljedeći primjeri: *Antonio Astrelli; Antonio Apeloni; Antonia Aureth; Maria Mandora; Maria Mandrelini; Maria Mettelino, Niccolo Nolentini; Nicoló Niner; Nicoló Nolleti; Nicoló Niletti; Nicoló Noncoli; Lucia Licolli; Matteo Maker; Michele Millos; Vincenzo Vonisti.*

2. Nahodska prezimena nisu bila tvorena samo derivacijama od osobnog imena – kao model moglo je poslužiti i njihovo obiteljsko ili majčino prezime. Uprava je hospicija djeci koja su bila izložena s komadom papira na kojem je bilo zabilježeno njihovo ime i prezime ili ime i prezime roditelja (obično majke ali i oca ili oboje) često mijenjala prezime tako da bi njegov početni fonem ili konsonantsku skupinu izjednačila s početnim fonemom imena (koje je bilo zadržano). Za otkrivanje takvih onomastičkih strategija nužno je bilo poznavanje izvanjezičnoga konteksta, odnosno bilježaka koje su, upisane u rubriku "oznake s kojima je izložen/a", otkrivale neobične načine i uzroke nastanka jednog dijela nahodskoga prezimenskog korpusa. Dokumenti pokazuju da je to bio običaj u godinama 1838. i 1839.

a) Tako je, naprimjer, dječak izložen s ceduljom na kojoj je bilo naznačeno da je sin Catterine *Sauli* dobio ime *Giovanni Gauli*; *Francesco Zupanz* postao je *Francesco Fupanz*; djevojčica čija se majka zvala *Lucia Brandolini* krštena je kao *Maria Mrandolini*; na isti je način dječaku čija se majka zvala *Giovanna Danelon* pripisano ime i prezime bilo *Giovanni Gianelon*; prezime djevojčice *Marije Cassani* preobličeno je u *Massani*.

b) Nahod na čijoj je oznaci bilo zapisano da se zove *Antonio Pruger*, zamjenom početne suglasničke skupine prezimena početnim samoglasnikom imena nazvan je *Antonio Auger*; istim postupkom sin *Margherite Brenschitz* renomiran je u *Leopolda Lenschiza*.

c) *Carlo Crem* dobio je svoje prezime tako da je modificirano prezime njegova oca koje je glasilu *Giuseppe Krem* (razlika nije u izgovoru kao u ostalim slučajevima, nego samo u grafijskom obliku; tu dolazi do izražaja i važnost jednakih inicijala).

d) Nešto je drukčiji postupak primijenjen za renominaciju dječaka koji se zvao *Antonio Pelist* – njegovu je pravu prezimenu dodan još jedan fonem (naravno isti koji postoji i na početku imena), pa je tako stvoren oblik *Antonio Apelist*.

e) Obrnut je sljedeći slučaj u kojem je došlo do ispuštanja početnoga fonema pravog prezimena kojim je *Enrico Pekar* postao *Enrico Eker*.

f) *Giuseppe Debatisi* nazvan je *Giuseppe Giubatisi*.

g) Ponešto je različit postupak imenovanja nahoda koji je nosio ime *Giovanni Nepomuceno Krall* – njegovo je rodno prezime epentezom postalo nahodsko *Kerall*.

h) Zakonito rođena djevojčica čiji su se roditelji zvali *Millautz* jednostavnom je apokopom postala *Maria Millau*.

3. Prezimana su mogla biti motivirana geografskim podrijetlom svojih nositelja. To su tzv. etnička prezimana, a mogla su biti tvorena na nekoliko načina:

a) Najjednostavniji je način bio da dijete dobije prezime u neizmijenjenom obliku – pronađen je samo jedan takav slučaj – dječak rođen u *Risanu* u nahodištu je kršten kao *Romano Risano*.

b) U skupini prezimana nastalih po uzoru na imena gradova jedinstven je i sljedeći postupak – djevojčici *Mariji* koja je rođena u obližnjem selu koje se zove *Barcola* nadjeveno je prezime *Marcoli*.

c) Svi su ostali slučajevi posebno zanimljivi, jer su odnose na djecu koja su u Trst bila slana iz Malog ili Velog Lošinja (u tal. obliku *Lussingrande*, *Lussinpiccolo*). U njihovu je prezimenu gotovo uvijek prisutan segment *-lussi-* ili (jednom, radi razlikovnosti, jer je riječ o djevojčicama koje su nosile isto ime) *-lissi-* (uz napomenu da je i u tim slučajevima početni fonem prezimana izjednačen s početnim fonemom imena), kao što pokazuju primjeri: *Giovanni Gianlussi*; *Giovanni Nic. Gialussini*; *Maria Antonia Malussini*; *Maria Felicita Malussi*; *Maria Malissi*; *Giovanni Giaglussi*.

4. Među raznolikim prezimenima napuštene djece nalazila su se i ona koja su na određeni način referirala na njihov tjelesni izgled i zdravstvene uvjete koji su često bili nepovoljni i doveli do izuzetno visoke stope smrtnosti. Najveći dio takvih prezimana "govorio" je o sitnom i krhkom izgledu nerijetko prerano rođene djece (u dokumentima je naznačeno: *premature*), koja su često umirala nakon nekoliko dana ili čak odmah tako da katkad nisu živjela niti dovoljno dugo da budu krštena prema pravilima, nego bi ih roditelj krstila samo vodom. Bitno je, međutim, da su i takva djeca uvedena u hospicijske registre i da imaju vlastito ime i prezime.

Djeca koja su se nalazila u takvom "kritičnom" stanju dobivala su sljedeća prezimana: *Antonio Tomaso Picciolini* ("malen", u julijskom dijalektalnom obliku, s deminutivno-hipokorističnim sufiksom); *Ignazio Infante* ("veoma sitno dijete"); *Maria Piccolina* ("malena", u deminutivnom obliku; zanimljivo je da oblik prezimana pokazuje rod referenta); *Pietro Prematuri* ("prerano rođen"); *Paolo Picolo* (u julijskom dijalektu; rodno obilježeno).

Bilo je, nasreću, i "veselijih" prezimana koja su referirala na lijepi izgled svojih nositelja. U tom su smislu značajna prezimana koja su nosili *Andrea Androbello* (*bello* "lijep", s rodnom oznakom); *Carlo Chebello* ("kako je lijep!"³², također rodno označeno); *Lorenzo Bellofronte* ("lijepa čela").

³² Osim što mu je poklonila lijepu vanjštinu, sudbina mu je i na drugi način bila sklona: dan pošto je napunio deset godina, preuzeli su ga biološki roditelji!

5. Nahodima su često bila nadijevana prezimena koja su dozivala u pamćenje činjenicu da su njihovi referenti bili ostavljeni, odnosno nađeni u nekim posebnim okolnostima. Ostavljanje i nalaženje prisutni su u sljedećim prezimenima: *Maria Benvenuta* ("dobrodošla"; prezime je rodno obilježeno); *Maria Mandata* ("poslana"; također rodno obilježeno); *Eduardo Evento* (može značiti "rođenje djeteta"); *Ignazio Ignotti* ("nepoznat"); *Paolo Poverelli* ("jadnik"); *Agnese Maria Agnotti* (čije je prezime očito modifikacija od *Ignotti*, da bi inicijali imena i prezimena bili izjednačeni što je bila često izvođena strategija; potvrdu daju i hospicijski podaci o tome da je djevojčica izložena bez ikakvih oznaka i da su datum i mjesto njezina rođenja bili nepoznati); *Fortunata* (djevojčica je izložena s tim imenom, pripisali su joj samo prezime) *Fortuna* ("sreća"); *Fortunato Fortuna* (također izmišljeno samo prezime); *Francesca Fortunata* ("sretna"³³).

6. Okolnosti su nalaženja mogle i na druge načine inspirirati upravu hospicija – tako je, primjerice, djevojčica koja je bila ostavljena s polovicom, na neki način, očito upadljive medalje nazvana *Maria Medaglietti* (*medaglia* "medalja"), a djevojčica ostavljena s polovicom slike Blažene Djevice Marije dobila je ime *Maria Madonelli*.³⁴ Dijete nađeno ispod zida u bolničkom vrtu za uspomenu na taj događaj nazvano je *Maria Mureto* ("zidić").

7. Isto tako, nadnevci bliskih blagdana služili su kao model tvorbe prezimena djece koja su bila izložena oko toga događaja: *Giuseppe Natale Nataluzzi* bio je nađen i kršten nedugo prije Božića 1837.; *Steffano Steffanelli* izložen je 26. prosinca iste godine; dok je 30. istog mjeseca uveden u registre *Silvestro Silvotti*. U 1839. je godini djevojčica rođena 24. XII. dobila ime *Natalina Natoli*. Dječak koji je nazvan *Pasquale Pasquiotti* pronađen je na Veliku subotu, 14. travnja 1838., navečer i kršten dan kasnije na sam Uskrs. Iduće je godine u dane oko Uskrsa (koji je te godine bio 31. III.), točnije u utorak, 26. ožujka pronađeno dijete nazvano *Pasquale Pasquotti*.³⁵

8. Nadahnuće za brojna prezimena nadjevatelji su nalazili i u "obilježjima" dana kada je neko dijete nađeno. U tom je smislu značajno da je 25. lipnja 1838. godine do 5 sati po podne "vladala" "nestašica" nahoda, pa je prvo i jedino stvorenje koje je bilo izloženo toga dana dobilo ime *Maria Mancanza* ("nestašica,

³³ Koja je nažalost umrla za nepunih mjesec dana nakon dolaska u Trst (bila je pronađena u Kaštelu).

³⁴ Riječ je o oznakama koje su omogućavale eventualno kasnije prepoznavanje ostavljena djeteta. Nahodma su često oko vrata ili ruke vješane ogrlice, narukvice ili raspolovljene medalje, privjesci, igraće karte što je uprava hospicija uredno bilježila u matične knjige i čuvala za slučaj da se osoba koja je dijete predala na skrb nahodištu i kod koje se nalazila druga polovica raspolovljena predmeta jednom vrati po svoje dijete. U tim su se rijetkim slučajevima predmeti spajali, simbolično označavajući ponovno sjedinjavanje onih koji su do tada bili razdvojeni.

³⁵ Podaci o danima u tjednu i utvrđivanju datuma Uskrsa nalaze se u Stipišić 1972, 202, 217.

pomankanje"). Na sličan je način prezime dobila *Maria Prima* ("prva") koja je određenoga dana prva i jedina rođena u bolnici nahodišta.

9. Iako je većina nahoda dospijevala u brefotrofij neposredno nakon rođenja, bilo je i djece koja su dolazila u dobi od nekoliko mjeseci ili godina starosti. U tim se slučajevima očito radilo o zakonito rođenoj djeci koju su roditelji ili skrbnici slali u nahodište, jer se iz raznih razloga za njih više nisu mogli brinuti. Premda su takva djeca morala imati vlastita prezimena, uprava ih je hospicija redovito mijenjala nadijevajući im izmišljena prezimena koja su svjedočila o tome da se radi o starijoj i velikoj djeci. Za tumačenje izvođenja takvih prezimena opet su pomagali zapisi u dokumentima koji su donosili točne podatke o njihovoj uzrastu. Interesantna je činjenica da pravo prezime takve djece nikada nije bilo zapisivano u hospicijske registre. Primjeri koji oslikavaju takvu inventivnu praksu su sljedeći: dječak *Giuseppe* izložen u dobi od nešto više od godine dana dobio je prezime *Grandoni* (*grande* "velik"; sufiks prezimena *-oni* označava augmentativnost – radi se, dakle, i o jezičnoj i o izvanjezičnoj "veličini, uzrastu" napuštena dječaka); djevojčica *Giovanna* donesena u nahodište točno na svoj prvi rođendan nazvana je *Grandis*; dok je *Maria* koju su također poslali u instituciju na prvi rođendan dobila prezime *Magiorani*. *Marco Magno* ("velik") imao je 5 mjeseci u trenutku napuštanja; a *Giovanni Grandelli* i *Gerolamo Grandotti* godinu i pol. Još je nešto upadljivo – ime i prezime ponovo imaju iste početne foneme, pa bi se moglo govoriti o izvjesnoj estetici takvih imenskih formula.

10. Motiviranost prezimena specifičnim okolnostima u kojima su djeca nalažena vidljiva je u idućem jedinstvenom primjeru: dvoje novorođenčadi koji nisu bili u krvnom srodstvu, ali su zajedno pronađeni u okretalji dobili su ista prezimena koja dozivaju u sjećanje taj neobični događaj – *Antonio Ambidue* i *Anna Ambidue* ("oboje").

11. Zanimljiv je i slučaj dviju blizanki koje su bez ikakvih oznaka izložene neposredno nakon rođenja – uprava im je nahodišta nadjenula prezime koje svjedoči o njihovom srodstvu – *Anna Gemella* i *Maria Gemella* ("blizanka", u ženskom rodu).

12. U raznolikome prezimenskom korpusu bilo je nekoliko prezimena koja su svojim značenjem upućivala na neke buduće odlike ostavljene djece, primjerice: *Pierina Paziienza* ("strpljivost"); *Domenico Dovere* ("dužnost"); *Francesco Fachin* (u julijskom dijalektu "nestaško", s negativnim konotacijama); *Giuseppe Antonio Rivoltella* ("koji se odupire, buni"); možda i *Andrea Pokorni*. Kao što je vidljivo, ne radi se uvijek o pozitivnim i poželjnim osobinama. Neka su prezimena uvredljiva, primjerice *Antonio Mocoli* (u julijskom dijalektu "balavac") ili već spomenuti *Fachin*.

13. Pronađeno je i nekoliko prezimena koji su referirali na seosko i kontinentalno podrijetlo svojih nositeljica: *Maria Selanka*; *Maria Morlachiza*; i nositelja:

Lorenzo Contadino; sva s morfološkom oznakom roda i značenjski negativnim konotacijama.

14. Bilo je zatim nekih asemantičnih prezimena čudnih fonemskih sljedova i grafijskih oblika poput: *Lui*; *Pai*; *Krus Kruz*; *Liki*; *Frost*; *Frug*; *Bek*; *Brik*.

ZAKLJUČNE NAPOMENE

U sumiranju postupaka izmišljanja prezimena neke se strategije izdvajaju po svojim osebujnim lingvističkim i nelingvističkim obilježjima. Motiviranost je prezimena mogla biti jezična: tako su nastajala prezimena derivirana mnogobrojnim fonološkim postupcima od osobnog imena, obiteljskog ili majčinog prezimena ili toponima podrijetla nahoda. Zanimljivo je da je velik broj prezimena nosio morfološke oznake roda, što za talijanska prezimena inače nije karakteristično. Interesantno je i nastojanje nadjevatelja da ime i prezime počinju istim fonemom, da se imensko-prezimenskoj formuli pridoda svojevrsno estetsko obilježje. Ako je riječ bila o izvanjezičnoj motiviranosti, ona se uglavnom odnosila na tjelesni izgled, životnu dob, zdravstvena stanja, različite okolnosti napuštanja, odnosno nalaženja nahoda, dok je veoma malo prezimena svojim značenjem upućivalo na buduće, poželjne ili nepoželjne, odlike ostavljenika i ostavljenica, a zaista malen broj prezimena bio je pogrdna i ponižavajuća značenja.

Iako najveći broj izmišljenih prezimena spada među lažne metronime (kad je prezime izvedeno od ženskog imena, a to je u svim slučajevima kad je ostavljeno dijete bila djevojčica) ili lažne patronime (kad je prezime derivirano od muškog imena; onda kad je ostavljeno dijete bilo dječak³⁶), oni zbog svoje asemantičnosti ne upućuju ni na kakve moguće posredne socioonomastičke ili neke druge zaključke, osim na činjenicu da je uprava hospicija očito nastojala da što veći broj djece dobije prezime koje na prvi pogled neće odudarati od ostalih prezimena koja su bila uobičajena za to područje. Za proučavanje mentaliteta epohe ali i lingvistički, puno su zanimljivija prezimena "napunjena" značenjem koje se izravno (iz "semantizma" samoga značenja prezimena) ili neziravno (preko uočavanja mogućih "značenja" njegovih morfoloških oblika) može iščitavati iz prezimenskih likova. Tome treba pridodati i veliku važnost nejezičnoga konteksta, činjenicu da se radi o nahodima i prezimenima posebno izmišljenima za svako pojedino dijete, u sasvim konkretnim okolnostima koje je (nasreću) bilo moguće pratiti i rekonstruirati kroz podatke zabilježene u institucijskim dokumentima. Bez tih podataka "etimologija" bi mnogih prezimena ostala nepoznatom ili bi

³⁶ Antroponomastička istraživanja dokazuju da su metronimi u obično rjeđi; u antroponimiji je nahoda, međutim, broj pseudometronima i pseudopatronima podjednak.

postojala mogućnost krivoga tumačenja. Naime, mnoga prezimena označena kao pseudometronimi i pseudopatronimi postoje u običnom repertoaru talijanskih prezimena (*Franzelli; Annoni; Marconi; Antonelli; Berti; Gacomuzzi; Gianon; Carlini* i još mnoga druga) kao "pravi" patronimi i metronimi. Isto tako, među talijanskim antroponimnim materijalom posvjedočena su prezimena poput *Pazienza; Fortuna; Fortunato; Benvenuti; Magni; Grandis; Grandone* itd., ali ona najvjerojatnije ne mogu imati etimološka tumačenja poput nahodskih *Pazienzi; Fortuna; Grandisa* i *Grandonija*. U tom je smislu signifikantan primjer tršćanskoga romantičarskog intelektualca koji se zvao Pacifico Valussi – sasvim je jasno da njegovo prezime, bez obzira na sufiks *-lussi-*, nema nikakve veze niti s Lošinjem niti sa prezimenima nahoda čija su prezimena tvorena s pomoću toga sufiksa da bi upućivala na mjesto njihova rođenja. Prezimena nahoda izmišljena su u sasvim konkretnom brefotrofijskom kontekstu i zato čine posebnu skupinu unutar područja antroponimije čak i onda kada imaju iste oblike kao i "obična" prezimena.

Dok je, dakle, s jedne strane bilo moguće povezati semantički aspekt prezimena i ulogu izvanjezičnoga konteksta, s druge strane, pokazuje se zanimljiva povezanost morfoloških tvorbenih prezimenskih sufikasa i kulturne heterogenosti tršćanskoga kraja. Tršćanska su nahodska prezimena tvorena s pomoću sufikasa koji pripadaju različitim jezicima: *-i; -etti; -elli; -ini; -oni* najčešći su talijanski prezimenski sufiksi (deminutivni i augmentativni; pogrđni sufiksi *-acci* i *-accioni* nisu nijednom zabilježeni u registrima); *-er* je njemački tvorbeni nastavak; *-is; -an; -in; -on* (koji su pretrpjeli apokopu krajnjeg vokala *-i*) karakteristični su za venetsko–julijsko–furlansko područje; dok su patronimni sufiksi *-ich* i *-cich* hrvatske i slovenske provenijencije. Morfologija prezimena pokazuje da su svi ti sufiksi ravnopravno upotrebljavani za konstrukciju prezimena i da, čak i ako postoji brojčana prevlast talijanskih nastavaka, nijedna grupa nije imala prednost pred ostalima. Tako je samo u jednoj suživotnoj atmosferi kakva je morala vladati u Trstu bilo moguće da djevojčica na čijoj je oznaci s kojom je izložena pisalo da se zove *Giulia Gregoruti* u nahodištu dobije prezime tvoreno s pomoću karakterističnog hrvatskog sufiksa *-ich*, koje se očito nije osjećalo kao "uljez" u tvorbenome repertoaru prezimenskih nastavaka, i postane *Giulia Grulich*. O jezičnoj raznolikosti govori i podatak da su djeca bila izlagana s ceduljama napisanim na različitim jezicima i dijalektima: njemačkom, kranjskom..., a na zaključak da talijanski jezik u svijesti zapisivača registara nije imao poseban status upućuje i činjenica da je znao zapisati (paradoksalno, upravo na talijanskome jeziku) da je dijete izloženo "s ceduljom napisanom na talijanskom..." ("*con un viglietto scritto in italiano indicante il nome di...*", što je bila uobičajena formula).

U područje morfologije nahodskih prezimena ulazi još jedna zanimljiva činjenica koja se tiče rodnih oznaka prezimena: mnoga su prezimena rodno obilježena u skladu s rodom svojega referenta. Tako, primjerice, Maria nosi prezime *Piccolina*, a Paolo *Piccolo*; Anna i Maria zovu se *Gemella*, Maria je *Mandata* ili *Bervenuto*, Lorenzo je *Contadino*; Teresa je dobila prezime *Crovata*, dok je Antonio postao *Crovat*.

Analiza je raznolikih onomastičkih strategija poduzimanih u konstrukciji prezimena napuštene djece pokazala da su izbori u prvom redu bili motivirani potrebom za pronalaženjem puno različitih prezimena: za to su posebno pogodni bili lažni patronimi i metronimi različitim alternacijama i modifikacijama izvođeni iz osobnog imena, pozivanje na okolnosti u kojima su se napuštanje, odnosno nalazak odvijali, posebni događaji ili životna stanja, neke karakteristike same djece ili njihovih životnih sudbina. Mnoga su prezimena bila fonološki neobična, mnoga su bila bogata značenjem, no u svakome slučaju veoma je malo prezimena moglo postati nasljedno. Zbog visokoga mortaliteta izložene djece najveći je dio nahodskih prezimena ostao zabilježen samo u arhivskim dokumentima, a načini njihove konstrukcije u cijelosti su se razlikovali od načina koji su stajali u temelju stvaranja "pravih" obiteljskih prezimena.

LITERATURA

- G. Arneri, *Breve storia della Città di Trieste*, Edizioni LINT, Trieste 1998.
- E. De Felice, *Dizionario dei cognomi italiani*, Arnoldo Mondadori Editore, Milano 1978.
- I nomi degli Italiani*, SARIN – Marsilio Editori, Roma 1982.
- G. Di Bello, *L'identità inventata. Cognomi e nomi dei bambini abbandonati a Firenze nell'Ottocento*, Centro Editoriale Toscano, Firenze, 1993.
- V. Hunecke, *L'invenzione dell'assistenza agli esposti nell'Italia del Quattrocento*, in: "Benedetto chi ti porta, maledetto chi ti manda". *L'infanzia abbandonata nel Triveneto (secoli XV-XIX)* (ed. C. Grandi), Edizioni Fondazione Benetton Studi Ricerche / Canova, Treviso 1997.
- R. Jelić, *Zadarsko nahodište*, in: *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, br. 10, Zadar 1963., 213–286.
- J. H. Pestalozzi, *Sull'infanticidio* (ed. G. Di Bello), La Nuova Italia, Milano 1999. (1783.).
- G. Pinguentini, *I nostri cognomi*, Trieste 1971.
- Prezimana i naselja u Istri I-III*, (ed. P. Šimunović & J. Bratulić), Pula-Rijeka 1986.

- Prontuario dei nomi locali della Venezia Giulia*, La Reale Società Geografica Italiana, Roma 1917.
- E. Rosamani, *Vocabolario giuliano*, Capelli Editore, Bologna 1958.
- C. Schiavoni, Il problema del baliatico nel brefotrofio dell'Archiospedale di Santo Spirito in Saxia di Roma tra '500 ed '800, *in*: Trovatelli e balie in Italia (secc. XVI-XIX) (ed. G. Da Molin), Cacucci Editore, Bari 1994., 73-108.
- J. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi*, Zagreb 1972.
- P. Šimunović, *Hrvatska prezimena. Podrijetlo, značenje, rasprostranjenost*, Golden Marketing, Zagreb 1995.
- M. Škarica, Nahodišta i nahodi u Dalmaciji, *in*: Radovi Instituta JAZU u Zadru, br. 8, Zadar 1961., 231-261.
- Šupuk, O matičnoj knjizi dubrovačkih nahoda i njihovim prezimenima (ab anno 1830-1852), *in*: Anali Historijskog odjela Centra za znanstveni rad JAZU u Dubrovniku, br. 15-16, Dubrovnik 1978., 321-356.
- L. Trisciuzzi & D. De Rosa, *I bambini di Sua Maestà. Esposti e orfani nella Trieste del '700*, Franco Angeli, Trieste 1986.

U dodatku se donosi popis tršćanskih nahoda u cijelosti, onim redom kojim su zapisani u hospicijskim knjigama.

Neka su osobna imena, pogotovo u višočlanim formulama, zbog nedostatka mjesta u rubrici, zapisivana u skraćenom obliku koji je mogao imati i nekoliko verzija:

Ant; Anto; Antio = Antonio
Giov; Giovni; Gioni = Giovanni
Nepo; Nepno = Nepomuceno
Savo; Savrio = Saverio
Evang; Evangel = Evangelista
Anga = Angela
Giusa = Giuseppa
Giuse = Giuseppe
Alessa = Alessandra
Batt = Battista
Catter = Catterina
Filom = Filomena
Nic = Nicoló, Niccolo
Carlina = Carolina
Vencesl = Venceslao
Sebast = Sebastiano
Franc = Francesco

IMENA I PREZIMENA NAHODA

ROĐENIH IZMEĐU 1817. I 1826.

GODINE

Petronio Pelasio	Luigi Agammenone
Maria Giustina Sinfarosa	Francesco Millone
Cecilia Merluzzi	Antonia Caliope
Vincenzo Acheloe	Giuliana Protasio
Domenica Adrianopoli	Domenico Baccante
Ludovico Marengi	Domenica Medea
Madalena Eletra	Euridice Dalmira
Silvestro Asoli	Ang.a Vesta Prisea
Marta Vallachi	Giovanni Zenone
Giovanna Claudia	Domenica Bigliotti
Lorenzo Bellofronte	Mariana Egeria
Agnese Altea	Clementina Feaccia

DRUGA POLOVICA GODINE 1836.

Kramerza Carlo	Lavinis Lodovico
Caratti Cattarina	Klanseherza Maria
Perotti Pietro	Perdan Maria
Polizza Cattarina	Gurmehl Giorgio
Gobauka Luigi	Hollig Marlino
Finz Maria	Mandata Maria
Vessel Antonio	Mirandola Antonio
Markozh Giacomo	Franzetti Francesco
Castellana Maria	Sakosch Giovanni
Pindara Ant. Lorenzo	Listra Francesco Eduardo
Germek Maria	Marilli Maria
Benvenuta Maria	Franzini Francesco
Orell Giuseppe	Petrinelli Pietro Franis
Gianer Giovanni	Dragan Maria
Cordis Giuseppe	Etner Carolina
Versetto Mattea	Iermann Elisabetta
Franzelli Francesco	Novelli Luigia
Lugetti Maria Luigia	Minadora Maria

Kunzhoka Giov
Tomschitz Antonia
Bohutniza Giovanni
Fiandrini Francesca
Tondini Teodoro
Mandrini Michele
Pauzizho Giovanni
Mazich Cattarina
Lambrecht Anna Maria
Pazienza Pierina
Annini Anna
Iellouscheg Maria
Moranda Marco
Anderlini Andrea

Hubrich Carlo
Ebert Elena
Stalleniza Silvestro
Evento Eduardo
Crovata Teresa
Picciolini Anto Tomaso
Komela Anna Maria
Sehmerkerza Maria
Tavelli Tommaso
Ganglin Giovanna
Percko Francesca
Belnetti Barbara
Infante Ignazio
Boltranich Valentino

GODINA 1837.

Fumeo Giovanni
Diana Giovanni
Sabich Giuseppa
Steffano Giov Citelli
Maria Marack
Filomena Floriancich
Steffano Babizh
Giuseppe Wischentin
Amalia Amaliotti
Brozich Catterina
Leopoldo Leopelli
Clementina Blumenan
Giuseppe Slabaina
Antonio Giov. Antochio
Andrea Andracchi
Maria Maratti
Maria Marl
Giovanni Hojach
Francesco Hojach
Giovanni Gosola
Maria Zierer
Margherita Struss

Mattione Maria
Maria Meschinetti
Giovanni Gianich
Sebastiano Bastiani
Antonio Anticelli
Luccia Riza/ollo
Maria Moranza
Maria Manini
Maria Kusitz
Giuseppe Prodan
Ferdinando Giovanni Laurenzich
Maria Stoika
Ignazio Nazetti
Gulielma Maria Mizerl
Elisabetta Lisetti
Maria Mariniza
Biaggio Blasini
Agata Agatelli
Enrica Scher
Maria Tanschutz
Andrea Duller
Biaggio Blaser

Leopoldo Leopoldelli	Maria Liploglasch
Agnese Strohslanzoka	Giovanna Vertschiza
Maria Schray	Giacoma Giacomuzzi
Maria Piccolina	Benedetto Bender
Giulia Dolinzhiza	Steffano Morencich
Giovanni Adalto	Francesco Merzunk
Mathilde Maria Mathis	Madalena Madelani
Maria Marietti	Giovanni Antonio Furla
Giuseppe Giuliano Laurizh	Giovanni Nepo Gioverini
Lodovico Lodovei	Madalena Maria Maruzzi
Catterina Giovanna Visentin	Maria Kovicha
Giuseppe Nakerrt	Francesco Frans/colin
Pasquala Stürner	Filomena Filoni
Paolo Paoletti	Giovanni Gianon
Maria Manighetti	Francesco Kadiunig
Madalena Madelani	Antonio Antonelli
Maria Mlacher	Enrico Erichetti
Giovanni Antonio Giovanuzzi	Maria Mareschi
Maria Carolina Carlini	Giovanni Zanier
Anna Maria Anordi	Francesco Albrecht
Giuseppa Giuselli	Francesca Bregerza
Giuseppa Giovanna Savogliza	Giuseppe Grandoni
Maria Giusa Mariassi	Francesca Faneletti
Stanislao Stanich	Luigi Bozhai
Giuseppa Ganduzzi	Maria Kovach
Maria Erdazh	Giacomo Mediz
Catterina Caramelli	Giuseppe Lonzar
Maria Sagodnig	Maria Maurizia
Giuseppe Schloss	Maria Podbecca
Maria Menciello	Gasparo Gaspetti
Luigia Sagaria	Franz Umck
Giuseppe Trenzin	Giovanni Ganner
Giuseppe Bresez	Paulina Durovich
Giuseppe Grigorich	Giuseppe Fabbro
Maria Marani	Maria Liposchza
Giovanni Gianino	Giuseppe Rasniza
Rosa Rosmel	Giovanni Skerl
Maria Pegan	Carlo Carlovetti
Giuseppe Giuponi	Elena Elmini
Giovanni Gianioni	Ferdinando Ferneti
Giuseppe Giugatei	Maria Madran
Leonarda Lenar	Anna Apper
Giuseppe Liploglasch	Giovanni Kerbinca

Enrica Eroncini	Lucca Smerkerza
Giovanna Grandis	Antonio Antuzzi
Teresa Teresani	Marco Marconi
Giovanni Prasniz	Giuseppe Marchesiz
Francesco Vuga	Antonio Anticelli
Antonio Anconetti	Clara Clarenton
Anna Vartelza	Antonio Anterletti
Maria Brach	Giovanna Gradiserza
Giuseppe Giupin	Luigia Anna Luzin
Maria Mandelli	Maria Marzelli
Giovanni Zhernah	Leopoldo Leopoli
Giovanni Kukoviza	Maria Medaglietti
Giovanni Valuss	Antonia Antfort
Anna Annardi	Giovanni Cosmatz
Carlo Cordelli	Luigi Logorini
Catterina Calendelli	Gasparo Schurkok
Bartolomeo Bertak	Isabella Isolina
Angela Angolini	Luigia Lotter
Maria Szkodlerza	Giov Batt Giavorini
Aloys Dobnika	Giov Batt Bellen
Giusto Pertout	Luigi Logori
Marco Marconcini	Maria Maricelli
Antonia Antass	Maria Budof
Maria Mohniza	Giovanni Govetti
Daniele Danelini	Ignazio Ignotti
Giovanni Giovanutti	Pietro Posar
Giuseppe Rusich	Niccolo Giacus
Angelo Agertoni	Luigia Luberti
Antonio Dartebka	Maria Briezoka
Antonio Davanka	Luigia Leterati
Catterina Sartori	Francesco Franzoni
Giovanni Gialotti	Paulo Pauletti
Giovanni Erschen	Luigi Letimio
Maria Bubizh	Giuseppa Rabusin
Giovanni Gioliati	Pietro Peruska
Giorgio Gorgolla	Giovanni Peruska
Vincenzo Rebniza	Adelchi Adelto
Giovanni Gianlussi	Teresa Wok
Anna Giuschra	Maria Maner
Filippo Filotti	Maria Sircker
Maria Filomena Mariazzi	Marcello Iuricich
Massimo Masselli	Elisabetta Zabatnig
Antonia Craliz	Antonia Anturini

Giovanna Giovanuti	Maria Magiorani
Maria Dussack	Teresa Kusinka
Ursula Gö/arkig	Catterina Catinari
Antonio Novak	Lorenzo Loriati
Maria Marauni	Lorenzo Crostika
Giovanni Giarelli	Carlo Lorenzo Luin
Giorgio Sudetig	Antonia Micklich
Enrico Ervenini	Maria Grilit
Marianna Strulkoka	Antonia Flega
Marianna Rakiof	Carlo Marn
Carlo Morovitz	Elena Elnutti
Emilia Emiliani	Carlo Battig
Giacomo Ksetka	Anna Daussig
Maria Madelanis	Giuseppe Gessi
Edvige Virginia	Bartolo Bartini
Giovanni Giavorini	Maria Maruzzi
Maria Selanka	Luigi Logitz
Giovanni Berzer	Catterina Logitz
Anna Ianesich	Giovanni Giavorini
Giacomo Fraonz	Giovanni Maria Giorinich
Anna Maria Andaloni	Giuseppe Giuber
Antonio Ambidue	Maria Maper
Anna Ambidue	Maria Madriolli
Maria Kukosch	Maria Cattarina Cattinelli
Anna Andanti	Giovanni Giovanniutti
Anna Aniquar	Paolo Poverelli
Ignazio Iscarini	Maria Kausoka
Maria Marnetti	Pietro Peterelli
Anna Aledani	Maria Podgodnick
Giuseppe Crovatin	Antonio Correnti
Giovanni Krainz	Maria Saderza
Maria Manterl	Giuseppe Mezzorane
Teresa Terletti	Anna Anzerle
Elisabetta Elibani	Regina Reginelli
Margherita Marzouka	Giovanni Godez
Domenico Domeniconi	Giuseppe Colauschitz
Maria Marioni	Giacomo Stanissch
Teodoro Todorini	Michele Schubitz
Anna Annedoni	Matteo Klermann
Pietro Prematuri	Francesca Lui
Catterina Zhephirno	Anna Annacardi
Maria Blasina	Giacomo Semiz
Agostino Agostelli	Maria Maraschi

Matteo Ruvida	Catterina Peterzh
Francesco Glaser	Giovanni Tresar
Catterina Capistrani	Santina Filom Santorelli
Maria Uppel	Giovanni Giusto Giachettoni
Carlo Carolini	Anna Ancelli
Marco Marchetti	Maria Marziali
Maria Madrelli	Antonio Antazzi
Anna Rebula	Francesco Pouschza
Anna Maria Bisiak	Maura Maratti
Michele Lapagna	Francesca Maria Lassich
Maria Catter Mandelli	Ferdinando Fernandellini
Giovanni Giubertini	Giuseppe Gustelli
Michele Orsetig	Anna Annalotti
Giuseppe Andobschza	Antonio Antossi
Andrea Andrich	Luccia Lopetti
Lucietta Filomena Luciettini	Luigi Lazzaro Slavich
Antonio Astrelli	Matteo Dollenz
Francesco Franelli	Ferdinando Ferduzzi
Teresa Teresoli	Giacomo Giusto Giacolini
Teresa Vilcher	Carlo Cebatti
Maria Luigia Masselli	Antonio Apeloni
Giovanni Gelmetti	Maria Marizutti
Maria Menetti	Francesca Rossina
Antonio Antalichts	Francesca Camissa
Vincenzo Vicellini	Antonia Antipelli
Lorenzo Contadino	Andrea Andrellich
Francesco Ianich	Giuseppe Kopreuka
Maria Mandora	Catterina Cantinelli
Maria Manderlini	Giuseppe Michle
Giovanni Luciano Giovenzini	Giuseppe Bartolo Berti
Antonio Maras	Luccia Clemente
Orsola Trebetz	Maria Mandoliza
Orsola Orsetti	Francesca Franzutti
Giovanna Binter	Anna Ancelli
Ferdinando Fernadelli	Niccolo Nincetti
Maria Simouka	Maria Kriuz
Catterina Baroga	Niccolo Nuncopini
Carlo Cerletti	Giusa Alessa Bellin
Raffaele Raffeletti	Anna Andoletti
Carlo Chebello	Luccia Kumer
Pasqua Decilia	Ambrosio Ambroselli
Giovanni Ant Giarentini	Niccolo Nolentini
Enrico Enerelli	Giovanni Giapoli

Maria Giusa Gospel
Giovanni Paulizer
Giovanni Nic. Gialussini
Tadeo Talupano
Ambrosio Ambroni
Maria Meoppi
Bartolemeo Germeck
Giuseppe Natale Nataluzzi
Maria Stupar

Ferdinando Frisi
Steffano Steffanelli
Carlo Carpoli
Giovanni Giatrelli
Carlo Carluzzi
Tomaso Tobelli
Silvestro Silvotti
Giacomo Giober
Maria Svellin

GODINA 1838.

Agnese Damerguska
Agnese Salerza
Carolina Cinocenti
Maria Maler
Filomena Ambrasich
Antonia Anpelli
Giovanna Gianutti
Giovanni Wimerza
Francesco Sustersitz
Giovanni Gaberschiz
Giulia Giuletti
Maria Mavelli
Antonio Antivari
Giulia Gulielmi
Giovanni Gurbas
Antonio Auger
Francesca Supancich
Francesco Fanelli
Francesco Franchetti
Giovanni Nanarvich
Francesco Lipouka
Maria Antonia Malussini
Giovanni Gauli
Ignazio Illiotti
Maria Tomschitz
Giovanni Luigi Giovelli
Biaggio Bialetti
Maria Mezali

Paulo Zegler
Biaggio Beranda
Domenica Abá
Giuseppa Maria Mankutz
Valentino Vattaig
Domenica Ducever
Raimondo Ramondelli
Francesco Feleck
Giovanni Giovel
Maria Miselli
Antonio Angletti
Giuseppa Giupini
Maria Mareolli
Maria Masel
Anna Antrano
Valentino Valetti
Giovanni Dobrovoika
Maria Kobiska
Antonio Ant
Giulia Gusel
Carolina Citora
Marco Mandori
Giuseppe Lorenzetti
Simeone Sattich
Giuseppa Ursich
Antonia Wircher
Maria Ierin
Giuse Antio Rivoltella

Maria Mantelli	Maria Zeglerza
Rosa Rosellini	Carlo Calfredi
Maria Montelazzi	Agnese Schorschel
Anna Aniselli	Pasquale Pasquiotti
Maria Virent	Rosa Nagode
Giuseppa Purt	Giuseppa Vuzherza
Maria Morlachiza	Maria Soveschiza
Pierina Swartz	Giovanni Obresa
Giuseppe Giusel	Federigo Fedrotti
Giovanni Gotelli	Steffano Dobschiza
Maria Medulli	Giovanni Antonio Antul
Elisabetta Elner	Catterina Sch?nut
Maria Mainz	Maria Marcol
Maria Treckmann	Anna Arpestri
Giuseppe Giubessi	Marco Marsetti
Giuseppa Tauschtoka	Antonio Merkatoka
Maria Iuhann	Antonio Flego
Maria Pierina Pieruzza	Giacomo Filipich
Clementina Cless	Maria Merl
Giuseppe Ottich	Augusto Augustelli
Maria Dobranz	Giovanni Rosich
Giuseppe Giusteletti	Catterina Canzel
Maria Madonelli	Maria Marconi
Maria Magistri	Filippo Filipelli
Giuseppe Scovitz	Maria Bansi
Maria Vadnich	Nicolo Norsetti
Maria Mangelli	Maria Melini
Annunciata Allustio	Virginia Pavich
Giuseppe Boguzerza	Maria Matini
Anna Gemella	Giuseppe Gean
Maria Gemella	Antonio Rasputniza
Carlo Giuseppe Carpel	Antonio Dursich
Orsola Madalena Orsat	Domenico Diana
Lucia Fornasara	Antonio Ierin
Giuseppe Iubel	Maria Maser
Matteo Mandel	Maddalena Aless
Francesco Fupanz	Giovanna Carolina Carlot
Maria Mrandolini	Carlo Kropf
Giuseppe Govich	Gregorio Grezutti
Maria Felicita Malussi	Giovanni Giancelli
Geltrude Gloriat	Madalena Steburniza
Giuseppa Gur	Giovanni Dolnizher
Vincenzo Vincoli	Antonio Antifani

Mathias Peropath	Ferdinando Antonio Fert
Elisabetta Ferkal	Antonio Bukovitz
Maria Gatschever	Carolina Iuvanzhizh
Maria Meletti	Luigia Grastrnig
Anna Iohanoka	Luigi Lumbelli
Giuseppe Pietro Petrini	Luigi Sabukoviz
Francesco Ferdinando Ferr/si	Maria Zatter
Antonia Giuseppa Autel	Antonio Clemenz
Giuseppe Antonio Giupizzi	Giovanni Battista Boben
Enrico Ering	Maria Mancanza
Giovanni Gianeri	Giovanni Gionas
Maria Koceverza	Maria Mosel
Giacoma Maria Giacomuzzi	Anna Anonis
Francesco Surtig	Giuseppa Koban
Giovanni Simkoka	Pierina Paulich
Massimiliano Massini	Giovanni Krassovichz
Maria Urdazich	Maria Marock
Maria Charte	Anna Vurschner
Giuseppe Manni	Pietro Petrina
Giovanna Perin	Anna Staneliza
Francesco Giuseppe Frug	Maria Widmarza
Francesca Kershizh	Elena Giovanna Endriani
Maria Mars	Enrico Pietro Palm
Giovanni Baika	Antonio Antossi
Maria Baika	Margherita Mant
Giorgio Giorgietti	Paolina Pola
Maria Malin	Rosa Anna Roselini
Maria Fioranti	Giovanni Galetti
Maria Meschinetta	Giuseppe Petelin
Giulia Guller	Antonio Francesco Anser
Maria Massi	Francesco Supancich
Domenico Dovere	Nicoló Niner
Antonio Abelli	Maria Maristi
Antonio Kauzh	Anna Aguwitz
Antonio Antilla	Giacomo Schickmann
Antonio Martino Delnai	Giuseppa Trateniza
Giovanni Gruden	Domenico Debora
Carolina Gruden	Giovanni Koller
Luigia Schiller	Giovanni Baroga
Francesco Krisotich	Catterina Cabissi
Giacomo Benezka	Maria Moltoni
Francesco Buschzhjak	Giacomo Gasperi
Maria Grizher	Giovanni Aschaben

Giovanni Gionina	Maria Berne
Luigi Luser	Guiseppe Mesgez
Anna Supancich	Lorenzo Suster
Mario Pauletich	Nicoló Nolletti
Anna Barck	Giovanni Giacetti
Anna Klinz	Francesco Vidiz
Luigi Nicolo Lordani	Giuseppa Giovanna Grub
Madalena Giuseppa Mandis	Maria Severza
Anna Schemero	Margherita Stargheriza
Mattio Matesi	Eduardo Edardelli
Anna Antipodi	Giuseppe Ferdinando Giuper
Lucia Blason	Augusto Ignazio Agustar
Pietro Posetta	Maria Globanca
Maria Mast	Giuseppa Dornizh
Maria Mansvati	Maria Marolli
Giovanni Denich	Teresa Terassi
Enrico Ensetti	Maria Malissi
Giuseppe Ielussich	Matteo Matter
Maria Ioenka	Marco Magno
Giovanni Giuseppe Gionvell	Francesco Faraci
Maria Antonia Marioni	Maria Piuka
Luigi Logetti	Maria Marcoli
Giovanni Slasoika	Giovanni Galenz
Antonio Gherdevitzh	Francesco Zeppetiz
Giuseppe Busetti	Francesco Tratniza
Bartolo Peruzzi	Amalia Amer
Giovanni Schager	Francesca Colinka
Antonio Antosini	Filomena Fitotti
Giovanni Gianelon	Antonio Vencesl. Vancelli
Maria Dejuri	Francesco Fancolli
Antonio Anzetti	Giovanni Ganz
Matilde Meliodi	Fancesco Babzhoka
Anna Carlina Milbacher	Maria Millau
Antonio Armini	Matteo Steck
Maria Marsitti	Maria Magritti
Maria Parkrath	Simeone Simetti
Anna Maria Aniselli	Matteo Mentoni
Maria Marsatti	Massimiliano Massitti
Maria Monzetti	Maria Minza
Raimondo Ramondi	Francesco Basiaco
Simeone Andrivich	Maria Masel
Maria Amachi	Catterina Coroniti
Maria Masatti	Maria Menzel

Giuseppe Giacomo Rebal
Iulius Casarini
Giuseppe Schukadon
Martino Michelich
Orsola Antonia Osserolli
Giovanni Giavone
Matteo Marmilich
Ferdinando Ferdozzi
Teresa Leuko
Maria Metolli
Giovanni Grandelli
Teresa Carolina Tersetti
Elena Elnotti
Maria Manner
Matteo Manner
Maria Gotscheverza
Orsola Orsek
Rocco Roscheg
Carlo Cral
Amalia Supancich
Maria Manacich
Giovanni Augmann
Giuseppe Rosche
Maria Melz
Maria Antonia Marenton
Maria Teresa Matersi
Leonardo Medveiszigh
Francesca Camenzhig
Maria Marenzolli
Elena Eliber
Antonio Iurmann
Carlo Crem
Catterina Dobrauka
Leopoldo Leopoli
Elisabetta Lussar
Francesco Zudavanka
Carolina Frasinelli
Elisabetta Elivani
Maria Gradeniza
Gregorio Grozzer
Martino Gherbitz
Antonia Teresa Teroni
Carlo Corlat

Matteo Iere
Giovanni Pazoka
Anna Covazig
Giovanni Paulin
Maria Filomena Millfler
Giovanni Pegan
Maria Pegan
Carlo Lodovico Carlod
Maria Martelli
Maria Massani
Anna Tomiansich
Andrea Androbello
Francesco Hriberza
Maria Albrecht
Maria Teresa Masser
Giuseppe Zusner
Antonio Mocoli
Nicoló Noncoli
Giuseppe Nicoló Giuscelli
Maria Mindoletti
Maria Mitteloni
Francesco Tomzhich
Catterina Francesca Host
Maria Mettelino
Giuseppe Rosich
Antonio Apelist
Barbara Benchiz
Carolina Batich
Luccia Baich
Giovanni Cergnut
Niccolo Nocchioli
Maria Poschlep
Maria Lucia Marlucci
Marco Mulci
Francesco Carlo Stadler
Rosa Reis
Lucia Licolli
Tomaso Tomasolli
Apollonia Gherza
Maria Masozzi
Eleonora Giuseppa Elmini
Giovanni Battista Giambotto
Giuseppe Cral

Francesco Pipagna
Steffano Pipagna
Maria Malotti

Andrea Androssetti
Carolina Francesca Carlfrank
Giuseppe Cravat

GODINA 1839.

Maria Luigia Marini
Ignazio Paulich
Valentino Mrekus
Antonio Asser
Giuseppe Sicherl
Valentino Pietro Valpet
Carolina Giovanna Cars
Giovanna Nowack
Maria Sobez
Maria Hitez
Gasparo Flego
Giuseppa Supanzhok
Antonio Bek
Giovanni Dolinz
Carolina Gruber
Agnese Maria Agnotti
Giovanni Evangel. Gianvel
Maria Marschel
Maria Manzel
Enrico Eker
Leopoldo Lenschiz
Valentino Valente
Martino Koschar
Giuseppa Giusiza
Giovanni Crovatin
Alberto Albertuzzi
Vincenzo Voreitz
Felice Felconi
Antonia Aureth
Maria Hodischka
Vincenzo Petek
Francesco Zimermann
Matteo Maker
Fortunata Fortuna

Antonia Antossetti
Antonio Brisnik
Paolo Palotti
Francesca Frasitza
Matteo Gaspariza
Maria Mavolli
Anna Annessi
Maria Dragherza
Maria Feigel
Apolonia Cassone
Lodovico Giusto Petris
Giuseppe Grebeniz
Valentino Knaus
Maria Kareis
Agata Agtelli
Giovanni Cosmazh
Giovanni Giovesi
Francesca Fortunata
Amalia Anna Atrarich
Maria Peklanka
Martino Giovanni Martov
Giovanni Biaggio Gadgnek
Amalia Amerle
Giuseppe Stopar
Valentino Valetti
Francesco Dassauer
Maria Schimitz
Giulia Giuliati
Enrico Enok
Filomena Luccia Desch
Maria Mark
Maria Meschini
Eleonora Lenardon
Francesca Assabremer

Alessandro Alser	Francesco Gramerz
Giuseppe Schibitz	Giuseppa Puch
Maria Giuseppa Maiser	Maria Puch
Maria Giacoma Frandoli	Francesco Frankel
Anna Luigia Pai	Giuseppe Giovanni Giazky
Romano Risano	Maria Quinzana
Giuseppa Skerl	Agnese Scuduka
Giuseppe Godnich	Maria Mergenz
Giuseppe Gius	Giuseppe Zulcher
Anna Branthel	Steffano Valencich
Luigi Paulich	Anna Zepiz
Francesco Franutti	Leopoldina Leondi
Alberto Ionoch	Francesco Antonio Francton
Anna Maria Umeck	Francesco Frost
Maria Luigia Marletti	Clementina Climer
Giuseppe Heiber	Anna Elena Anelli
Francesco Fachin	Antonio Boich
Gregorio Krus Kruz	Giuseppa Laurica
Giovanni Krus Kruz	Maria Supancich
Maria Tabachisch	Giuseppe Giutz
Vincenza Pasquala Baicich	Maria Maschanz
Maria Montini	Orsola Pause
Gregorio Giorgani	Paolo Poch
Maria Moratti	Maria Slangoka
Anna Margherita Anmark	Margherita Tam
Giuseppa Oafer	Maria Maresti
Giuseppa Maria Giaconiro	Giovni Nepno Antio Kerall
Giuseppe Percko	Elena Elsatti
Maria Giuseppa Stritar	Giuseppe Rasmann
Giuseppe Giupana	Elena Elsat
Steffano Luigi Scoff	Giovni Antio Giantolli
Rudolfo Giuseppe Rudero	Antonio Menon
Maria Maser	Maria Mass
Maria Peterza	Anna Ansel
Maria Micolich	Elisabetta Elbatti
Steffano Mariancich	Vincenzo Vizutti
Giuseppe Schlegertz	Giovanni Seboukiuz
Giuseppe Giusazzi	Maria Madruzzo
Maria Marelvi	Francesco Fanz
Carlo Pietro Capetti	Giorgio Iereb
Pasquale Pasquotti	Elisa Ellinger
Giuseppe Polda	Marco Marcotti
Benedetto Bendel	Maria Negode

Marco Messel
Giovanna Teresa Verbich
Eugenio Monfor
Teresa Bazhioka
Giorgio Giorgazzi
Tomaso Tompas
Maria Manger
Anna Ansiosi
Giacomo ?aming
Catterina Filomena Ebacin
Maria Mizotti
Giuseppe Preschern
Anna Asolini
Giovanni Maschinka
Filomena Maria Filmotti
Giovanni Curazi
Antonia Brugart
Michele Millos
Pasquala Scadoner
Francesco Cergnarich
Giovanni Dersel
Elena Iurineiz
Elisa Paniurca
Andrea Bregar
Maria Marger
Giovanni Samitz
Maria Lasserza
Maria Mainza
Carlo Voltes
Michele Mantel
Antonio Koberin
Antonio Iurgilz
Giuseppe Eduardo Hub
Antonia Gulielma Angul/b
Michela Miselotti
Filippo Filotti
Daniele Liki
Giovanni Zeichen
Marco Antonio Marchioni
Giovanni Giovedini
Maria Devetak
Giovanna Gelman
Giovanni Gianepo

Maria Mazzer
Giuseppe Bernardo Betigh
Giovanni Giunter
Giuseppe Gelas
Maria Filomena Sasso
Anna Sasso
Giuseppe Schirzel
Maria Martina Peternel
Angela Visentini
Maria Anna Zierer
Maria Pschar
Carlo Maizen
Giovanni Giasser
Maria Rosina
Antonio Zhebuler
Gulielmo Giletti
Angela Bolli
Bonifazio Bonfer
Antonio Coffau
Antonia Mukle
Giovanni Cokal
Antonio Antivelli
Maria Domenica Mardini
Urbano Vran
Luigi Demark
Ferdinando Ambrosich
Antonia Langer
Giovanni Benkerza
Luigia Ort
Antonio Crovat
Giovanna Maria Kürin
Giovanni Gregoritz
Maria Madrisilva
Rosa Ambrosich
Maria Hisser
Maddalena Madelazzi
Giovanni Ianzherza
Giovanni Gioventhal
Giovanna Gioverle
Maria Aloisa Leban
Giovanna Sluga
Giovanna Giuntini
Antonio Kraschoka

Francesco Verbitz	Maria Burghart
Anna Crishmanzich	Domenico Dometti
Anna Reineri	Zheschiwerza Luigi
Giovanni Obecka	Kossmatsch Francesco
Luigi Levico	Cleva Guglielmo Fortunato
Maria Gredis	Giovannutti Giovanni Lorenzo
Anna Peternell	Zottizh Maria
Pietro Petras	Dominetti Domenica Maria
Anna Anatoli	Pezzoli Francesco
Maria Hrovatin	Zherniz Orsola
Paolo Picolo	Teodini Teodoro
Maria Drolka	Obram Maria
Eliodoro Giuseppe Elioni	Andrini Antonio
Gerolamo Grandotti	Antin Antonia
Giovanni Battista Gianbotti	Novak Maria
Anna Pertstnigg	Carlini Carolina
Tomaso Giulio Casalini	Mandetti Maria
Antonio Wierflecker	Fracatti Francesco
Marco Mass	Antonio Androtti
Giovanni Giaglussi	Giuseppe Otrich
Antonio Weber	Maria Marinz
Marianna Iereb	Orsola Elkan
Marca Macri	Lodovico Londini
Clementina Clems	Fredinando Antonio Ferdoni
Anna Angela Angel	Maria Reschiz
Giovanni Battista Malocco/a	Maria Humounz
Anna Kodermann	Giovanni Giover
Margherita Magrelli	Bernardo Bernelli
Luigi Giacomo Volschitz	Egidio Eder
Federico Fegatti	Rosa Rosmund
Giuseppe Vicich	Maria Marmund
Margherita Mars	Steffano Stefer
Maria Marmer	Maria Bucovich
Giuseppe Cokal	Giuseppe Grassichtz
Antonio Achlin	Amalia Maria Amarant
Orsola Spodguri	Giovanni Giotmann
Luigi Nardnik	Francesco Vuk
Maria Spindoka	Marca Mald
Giacomo Giaker	Giuseppe Giubatisi
Maria Kaosick	Antonio Hatzler
Anna Tonz	Maria Tekauz
Giacomo Giacolini	Maria Muretto
Francesca Frankel	Antonio Zepirno

Giuseppe Medol	Giovanni Matko
Steffano Stefalini	Antonio Flego
Andrea Rabusin	Giusto Gurt
Nicoló Niletti	Francesco Giovanni Frangelli
Francesco Grumoka	Giovanni Gulber
Maria Peternelli	Maria Maurer
Maria Golubar	Carlo Carlotti
Giovanni Giodan	Carlo Silencich
Giovanni Brik	Maria Wirth
Matteo Mantini	Anna Wirth
Maria Giuseppa Maiger	Giovanna Marussich
Carolina Mandushitz	Leonardo Lend
Teresa Sto/aitz	Maria Merck
Maria Mandriera	Giacomo Sebast. Giacoss
Antonio Bogazher	Giuseppe Roitsch
Antonia Iussana	Andrea Anderlini
Amalia Ursula Tratnik	Maria Hotsche?ar
Maria Marl	Gioni Batta Giachelli
Gerolamo Geriol	Antonio Zhesen
Catarina Biena	Vincenzo Vonistti
Andriana Biena	Fortunato Fortuna
Gerolamo Geretti	Giovanni Tamburina
Giulia Grulich	Leopoldo Lotter
Angelo Felice Angleffi	Martino Martonio
Carlo Coresotti	Maria Massel
Simeone Simsotti	Maria Marsotti
Maria Massotti	Maria Nowack
Giovanni Battista Giornetti	Corrado Cordelli
Maria Mersetti	Matteo Uccich
Maria Petcossich	Franco Savrio Serna
Teresa Sviga	Andrea Veschselnoka
Teresa Glesichz	Luigia Longher
Giovanni Petritich	Giacomo Gioncker
Francesco Sirk	Maria Ma/etri
Teresa Kirchmayer	Maria Prima
Francesco Francloni	Andrea Anderl
Giovanni Gionker	Andrea Belletich
Giuseppe Hrastnich	Anna Angetti
Maria Masner	Carolina Costel
Steffano Eugenio Ferdinando	Maria Massori
Lugri	Anna Scipuz
Andrea Pokorni	Franco Savo Frankel
Maria Moitsch	Catterina Germeck

Lucia Tominz	Geltrude Geller
Maria Rubida	Giov. Evang. Giauberg
Maria Dulcher	Orsola Valencig
Bartolomeo Ferdinando Barfer	Maria Miklauz
Antonia Brattich	Matteo Manter
Teresa Tersan	Francesca Schmutz
Antonio Mayer	Andrea Kuzher
Luccia Filomena Luffer	Nicolo Nesorani
Catterina Francesca Carter	Giovanni Tebau / Telmann
Maria Mensel	Maria Contobello
Maria Modizza	Natalina Natoli
Ottone Swatek	Maria Vagatay
Giuseppa Garzer	Teresa Kerin
Giovanni Gia/otter	Anna Annotti
Luccia Luzzi	Maria Carolina Meda
Tomaso Vatolo	Giovanni Giavezzi
Nicoló Marchesotti	Maria Miston

"Ex incognitis genitoribus"
I cognomi di trovatelli a Trieste
negli anni trenta dell' Ottocento

Riassunto

L' analisi di 1346 cognomi di trovatelli lasciati nel brefotrofia di Trieste negli anni trenta dell' Ottocento, desunta dalle fonti provenienti dall' Archivio di Stato di Trieste, e prendendo in considerazione il contesto specifico e culturologico della Venezia Giulia e di suoi larghi dintorni (Istria, Litorale sloveno e Quarnero), apporta alle seguenti conclusioni:

Nel momento di assegnazione del nome al trovatello, l'amministrazione del brefotrofia operava in maniera incoerente: ad alcuni essa riservava cognomi familiari o materni, ad altri, invece, dava cognomi specialmente approntati per quest' occasione. I primi rispecchiano la culturale eterogeneità del territorio: i cognomi croati, italiani, friulani, veneti, sloveni, tedeschi, istriani compaiono in rapporti pressoché uguali. I cognomi cambiati potevano essere di motivazione linguistica o non-linguistica. Di motivazione linguistica erano cognomi derivati – per mezzo di numerosi metodi fonologici (apocope, metatesi, epentesi, elisione, sostituzione delfonemi o gruppi fonemici, anagrammi) – dal nome personale di trovatello, dal cognome materno oppure quello familiare, dal luogo di nascita. In questo era specialmente ravvisabile la premura d' inventatore di uniformare l' iniziale fonema del cognome con quello del nome, di aggiungere alla formula nominale e cognominale un certo valore estetico. È interessante notare che molti cognomi morfologicamente erano segnati in senso generico, il che del resto non è caratteristico di cognomi croati e italiani.

I cognomi di motivazione non-linguistica si riferiscono all' aspetto fisico, età, stato di salute, circostanze dell' abbandono e del rinvenimento dell' esposto. Una parte di tali cognomi informa sulle future, desiderabili o indesiderate, caratteristiche di bambini abbandonati; l' altra, di proporzioni minori, si riferisce ai cognomi di significato spregiativo e degradante.

Sommando le modalità dell' invenzione di cognomi di trovatelli va sottolineato che la scelta di cognomi stessi era motivata dalla necessità di trovare un grande numero di cognomi diversi. L' amministrazione dell' ospedale si dava premura che i cognomi assegnati non risaltino troppo da quelli caratteristici della zona. Pertanto, essi sono derivati dai nomi personali (si trattava, dunque, di

pseudomatronimici e pseudopatronimici). Tuttavia, le loro derivazioni erano diverse dai modi di derivazione di "veri" cognomi familiari, e questo perché i cognomi dei trovatelli furono nati nelle concrete circostanze e nel contesto del brefotrofia e perciò essi formano un gruppo particolare all' interno dell' ambito antroponimico, anche quando hanno le stesse forme di cognomi "normali".

Solo una parte veramente esigua di tali cognomi poteva diventare ereditaria: a causa di elevata mortalità di bambini esposti, la maggior parte dei loro cognomi era registrata solo nelle fonti archivistiche.

Ključne riječi: antroponimija, imena nahoda, imena u Trstu, nahodi

Key words: anthroponymy, names of orphans, names in Trieste, orphans